

~ NY EKSPORTREKORD FOR FISK FRA NORDLAND ~

~ ROBUST ØKONOMI - LAVERE VEKST ~

~ DET MÅ ÅPNES FOR KONSEKVENsutREDNING
AV DET NORDØSTLIGE NORSKEHAVET ~

EN RAPPORT OM
UTVIKLINGEN GJENNOM 2013
OG UTSIKTENE FOR 2014

~ STYRINGSGRUPPEN ~

KARSTEN NESTVOLD
Leder Styringsgruppen
Direktør Innovasjon Norge
Nordland

~

IVAR KRISTIANSEN
Regiondirektør
NHO Nordland

~

ERLEND BULLVÅG
Prosjektleder
Handelshøgskolen i Bodø
Universitetet i Nordland

~

TERJE STABÆK
Ass. næringsjef
Nordland fylkeskommune

~

KJELL HUGVIK
Fylkesdirektør
NAV Nordland

~

EIRIK PEDERSEN
Administrerende direktør
Kunnskapsparken Bodø AS

~

BJØRN STURE TRYMBO
Banksjef
DNB ASA

~ FORUTSETNINGER FOR NY VEKST ~

1. Konsekvensutredning av det nordøstlige Norskehavet.
2. Tilrettelegge infrastruktur for etablering av ny industri.
3. Etablering av ingeniørutdanning i Bodø.
4. Intensivering av samarbeidet i kommune-Nordland.
5. Bedring av tilgangen til naturressurser for havbruk, mineralnæringen og industriarealer for prosessindustrien.

Nordland har på viktige områder hatt en positiv utvikling de siste årene. Både eksport, omsetning og lønnsomhet har økt. Selv etter bortfallet av en omsetning på 8 mrd kroner i solcelleindustrien og en medfølgende reduksjon på 600 direkte arbeidsplasser, har like mange indirekte arbeidsplasser, har veksten vært på topp blant fylkene i Norge. Nå har imidlertid veksten flatet ut.

Billedlig kan vi si at vi står på toppen av et fjell. Nå må det jobbes hardt og riktig dersom veien videre ikke skal bli bratt nedoverbakke. Ved målrettet og god innsats er det fortsatt mulig å komme seg over til neste topp.

En viktig årsak til utfaling i veksten er at vår konkurranseutsatte industri i stadig økende grad merker konkurransen fra utlandet. I Norge har vi hatt en gjennomsnittlig lønnsvekst på fire prosent de siste årene. Hos våre konkurrenter i Europa har lønningene blitt lavere i samme periode. For å motvirke denne forskjellen har Nordlandsbedriftene over flere år brukt mye av overskuddet på å automatisere og effektivisere produksjonen. På denne måten har man klart å opprettholde konkurransekraften.

Den svakere trenden ved inngangen til 2014 bekymrer styringsgruppen. Har vi tatt ut hele effektiviseringspotensialet i Nordland? I så fall blir det viktig å tenke nye produkter og tjenester, i tillegg til nye markeder. Forskning viser at innovasjon i forretningsmodellen er noe av det mest lønnsomme en bedrift kan gjøre.

Det er særlig innen metall- og trevareindustri, reiseliv og hvitfisk at vi har møtt økt konkurranse det siste året. Reiselivet har i stor grad blitt berget av et stort innenlandsmarked. Nordmenn ferierer i stadig større grad i eget land, og bedriftsmarkedet har så langt vært godt. Dessverre går antallet utenlandske turister ned. Med vårt høye kostnadsnivå må vi anstrenge oss for å levere kvalitet og god service i alle ledd. Det forventes av et høykostprodukt. Profesjonalisering av reisebedrifter, og samarbeid mellom aktørene i bransjen, blir viktige faktorer fremover.

Det virkelig store potensialet for vekst i Nordland har vi ved bærekraftig utnyttelse av våre naturressurser som olje, gass, mineraler, fisk, vann og vind. Her har vi stort potensial til utvikling av nye motorer for fylkets næringsliv. For å utnytte dette har vi behov for gode, langsiktige og forutsigbare rammevilkår. Beregninger utført av Rystad Energy viser at utsettelsen av konsekvensutredning for Lofoten, Vesterålen og Senja kan koste den norske stat mer enn 125 mrd kroner i form av tapte inntekter. Vi trenger politikere som står frem og kjemper for at Nordland skal få utnytte sine ressurser.

Vi ønsker at ungdom allerede nå tenker på jobb i marin sektor, olje, gass og mineraler når de tar beslutning om skolevalg og planlegger hvor de skal bosette seg etter endt utdanning. Optimal bruk av våre ressurser krever kompetanse - en kompetanse vi må starte å bygge allerede nå. Da vil vi stå best mulig rustet til å forvalte ressursene når startsignalet går.

INNHold

6-9

01 STATUS OG UTVIKLING:

PÅ TIDE Å TA TAK FOR NY VEKST I NORDLAND

10-15

02 BEFOLKNINGSUTVIKLING:

1300 FLERE NORDLENDINGER I 2013

16-19

03 SYSSELSETTING OG LEDIGHET:

SYSSELSETTINGEN ENDRER KURS

20-25

04 VELSTAND:

4 % VEKST I BRUTTO LØNN I 2013

26-29

05 EKSPORT:

NY EKSPORTREKORD FOR FISK FRA NORDLAND

30-33

06 VEKST OG AKTIVITET:

ROBUST ØKONOMI, MEN LAVERE VEKST

34-37

07 LØNNSOMHET, VERDISKAPING OG KAPITAL:

HAVBRUK OG TJENESTEPRODUKSJON HAR BEST LØNNSOMHET

38-41

08 EGENKAPITAL:

BEDRIFTENES EGENKAPITAL ER STYRKET

42-43

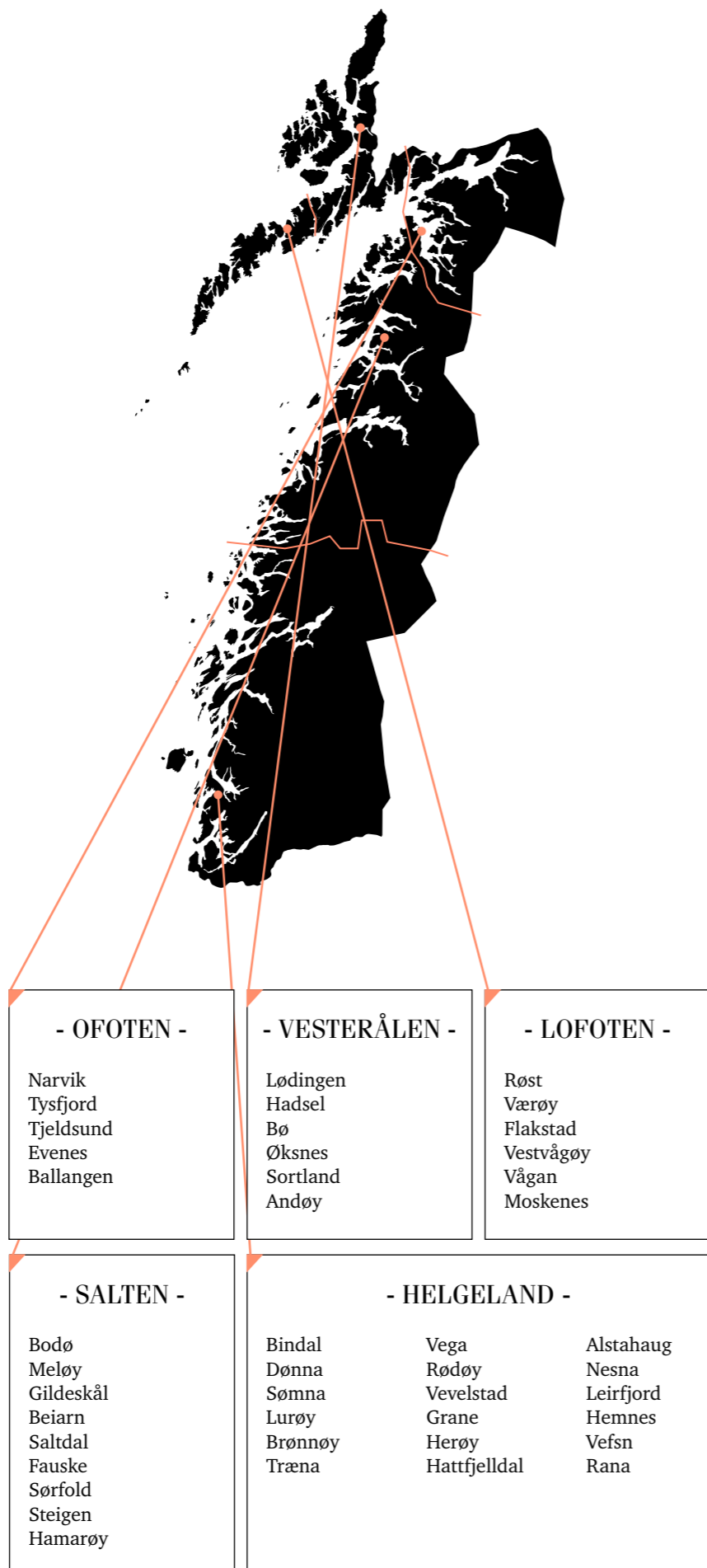
09 UTSIKTENE FOR 2014

KILDER:

Indeksen er basert på økonomiske nøkkeltall hentet fra Proff ©Forvalt: www.forvalt.no. Regnskapsdatabasen produseres og utvikles av Eniro ASA i et samarbeid med Handelshøgskolen i Bodø. Statistikk om eksport, sysselsetting, jobbskaping, arbeidsledighet, lønnsutvikling, og befolkning er hentet fra SSB og NAV og bearbeidet av prosjekt Indeks Nordland.

HVORDAN BRUKE INDEKS NORDLAND

Indeks Nordland følger utviklingen i landsdelen og landets øvrige nærings- og samfunnsliv. Rapporten er lagt opp slik at hovedpoengene er oppsummert i faktaboksene på neste side. I det påfølgende avsnittet oppsummeres indeksen og regionenes utvikling sammenlignes, fulgt av de enkelte hovedtemaene for indeksen.

DU KAN BRUKE INDEKS NORDLAND TIL Å:

1. Vise frem Nordland og mulighetene som ligger i fylket.
2. Inspirere til debatt om hvordan Nordland skal se ut i fremtiden.
3. Gi kunnskap om fylket til beslutningstakere, både i næringsliv og politikk.
4. Tilføre fakta til debatter og beslutninger der Nordlands interesser berøres.
5. Måle fremdrift og resultater i Nordland.
6. Gjøre det mulig for enkeltbedrifter å vurdere egen utvikling.

Indikatorerne presenteres på tre måter. Som nominelle verdier målt i kroner, som prosentverdier og som indekser. En indeks viser utviklingen fra et referansetidspunkt frem til i dag. Målingene presenteres på tre eller fire nivåer. Summen av Nordland, direkte sammenlignbar med tallene for summen av Norge. Summen av hovednæringer (fem definerte hovednæringer) og summen av enkeltregioner (fem regioner). Alle tall i indeksen kan direkte sammenlignes mellom region, sektor, fylke og Norge. I indikatorerne sees Helgelands tre regioner under ett, og benevnes Helgeland.

- PÅ TIDE Å TA TAK FOR NORDLAND -

- Nordland har stort potensial for ny miljøvennlig industri.
- Ny vekst må til for å skape attraktive arbeidsplasser.
- Lykkes en med ny vekst vil folketallet øke langt raskere i Nordland.
- Sterk konkurranse må møtes med effektivisering og optimalisering av produksjon.
- Rammebetingelsene for ny industri, mineralutvinning og havbruksbedriftene må bedres for å skape ny vekst.

- 1300 FLERE INNBYGGERE -

- Nordland passerer 240 000 innbyggere igjen.
- Fortsatt stor innenlands utflytting.
- Folketall berges av innvandring og fødselsoverskudd.
- Bodø når 50 000 innbyggere i 2014.
- De neste 20 år er den sterkeste veksten i folketallet ventet i Bodø-regionen.

- SYSSELSETTINGEN ENDRER KURS -

- Fortsatt kompetansedrevet arbeidsmarked.
- Færre ansatte i offentlig sektor for første gang på mange år.
- Bevegelsen fra produksjon og primærnæringer til tjenester og omsorg forsterkes.
- Arbeidsledigheten øker med 400 i snitt i 2014.
- 30 000 står helt eller delvis utenfor arbeidsmarkedet.
- 7000 pendler ut av Nordland for å jobbe.

- LØNNSNIVÅ I RASK BEVEGELSE -

- Lønnsvekst på 3,9 % i 2013.
- Lønnsnivået tar siste 5 år innpå nasjonalt gjennomsnitt.
- Sterkest lønnsvekst har kvinner.
- Forskjellen mellom kvinner og menns lønn er mindre enn ellers i landet.

- EKSPORTREKORD FOR FISK -

- Eksportverdien når 20,5 mrd kroner i 2013.
- Fjerde største eksportfylke av tradisjonelle varer eks. brensel.
- Eksporten av fisk var 8,5 mrd kroner, eksporten av metall var 12 mrd kroner i 2013.
- 66,5 % av eksporten fra Nord-Norge skjer fra Nordland.
- Stort potensial for etablering av ny kraftkrevende industri.
- Svakere kronekurs gir bedre konkurransevne for eksportørene i 2014.

- ROBUST ØKONOMI MEN LAVERE VEKST -

- Fortsatt god vekst i havbruk.
- Svak vekst i øvrige sektorer.
- Nordland klarer seg bedre enn de fleste i urolige tider.
- Stemningen er mer usikker enn det høye aktivitetsnivået tilsier.
- Utsettelsen av konsekvensutredning av det nordøstlige Norskehavet svekker utsiktene for petroleumsleverandørene.
- Tilstramming i bankenes utlån demper aktiviteten i bygg- og anleggssektoren.

- LØNNSOMHET OVER GJENNOMSNIET -

- Havbruk og tjenesteproduksjon mot bedrifter har best lønnsomhet.
- Driftsmarginen er 7 % mot 6,5 % nasjonalt.
- Høyest verdiskaping per ansatt i havbruk og fiskeri tett fulgt av industrien og tjenesteproduksjon mot bedrifter.
- Effektiviseringsfokus har gitt uttelling i form av økt lønnsomhet.

- STYRKET EGENKAPITAL -

- Best kapitalavkastning i fiskeri og havbruk.
- Marginalt lavere rentabilitet på totalkapitalen enn nasjonalt.
- Største kapitalbase finner vi hos kraftprodusentene, prosessindustrien, transportselskapene, havbrukssektoren og eiendomsutviklerne.
- 60 % av kapitalbasen i Nord-Norge er investert i Nordlands-bedriftene.
- God låneevne, men lavere interesse for investeringer i 2014.

- HVORDAN SKAPE NY VEKST I NORDLAND -

- Konsekvensutredning av det nordøstlige Norskehavet.
- Tilrettelegge ny infrastruktur for etablering av ny industri.
- Etablering av ingeniøruddanning i Bodø.
- Intensivering av samarbeidet i kommune-Nordland.
- Bedring av rammebetingelsene for tilgang til naturressurser for havbruk, mineralnærings og prosessindustrien.

LES MER I INDEKS NORDLAND 2014

PÅ TIDE Å TA TAK FOR NY VEKST I NORDLAND

Nordland har klart seg godt gjennom både finanskrise og finansuro. Det er samtidig viktig å se fremover, og planlegge strategisk for fortsatt utvikling og vekst i hele fylket. Rikelig tilgang til viktige naturressurser er vårt viktigste konkurransefortrinn. Industrien er en spesielt viktig grunnpilar i Nordland. Det er utfordrende å motivere dagens industrieiere til å investere i eksisterende anlegg, selv om behovet er raskt økende. Omfattende investeringer i industrien er helt nødvendig skal Nordland sikre verdiskaping og sysselsetting i årene fremover. Fokuset på miljø har aldri vært større. Tilgangen til store mengder vannkraft gjør at vår industri er blant verdens mest miljøvennlige. Dette er et fortrinn vi må vite å benytte oss av for å sikre fortsatt vekst.

Nordland må jobbe målrettet for å få ta større del i petroleumsprosjekter. Et viktig tiltak er å øke kompetansen og at våre utdanningsinstitusjoner satser på fagretninger som gir næringslivet tilgang til nødvendig kompetanse.

Selv om privatøkonomien er rekordgod i Nordland, velger fremdeles en stor gruppe unge å flytte ut av fylket. Årsaken er å finne i et arbeidsmarked der vi har mer enn 7 000 personer som pendler ut av fylket, mens bare 3 500 pendler inn. Det er på tide å ta et tak for Nordland, gjennom å skape de riktige jobbene og utnytte de naturgitte fordelene.

Uro i verdensøkonomien påvirker nå arbeidsmarkedet i Nordland negativt. Arbeidsmarkedet gikk fra en forventning om økt sysselsetting i 2013 til en situasjon med netto færre jobber i fylket, med en følgende svak økning i arbeidsledigheten. Nordland har et arbeidsmarked i endring. Sysselsettingen synker både i primær- og produksjonsnæringene, det samme ser vi også for offentlig sektor og tjenesteproduksjon. I 2013 fikk offentlig sektors jobbskaping et hvileeskjær, noe som er dårlig nytt for arbeidsmarkedet. I følge NAV ventes ledigheten i 2014 å ligge på 3 650 personer i Nordland. Det er 400 flere ledige enn snittet for 2013. I tillegg har vi rundt 1 800 delvis ledige. Veldig mange av disse kan gå rett inn i en ny jobb. Over 500 av de ledige har høyere utdanning, og blant disse er det 140 personer som har høyere utdanning utover fire år. Omlag 30 000 personer i Nordland er helt eller delvis utenfor arbeidsmarkedet. Mange av disse har en restarbeidsevne som burde utnyttes bedre.

For første gang siden 1989 runder vi 240 000 innbyggere i Nordland. Folketallet vokser for det sjette året på rad. Både fødselsoverskudd og netto innvandring fra utlandet har bidratt til befolkningsveksten. Veksten i Nordland er langsom med 0,5 % det siste året. Nasjonalt ligger veksten på 1,2 % per år. En viktig årsak til den lave veksten i Nordland er netto utflytting til andre regi-

oner. Det er fortsatt utfordrende å tiltrekke seg befolkning i aldersgruppen 20 til 40. I forhold til befolkningsutvikling befinner Nordland seg på plass nummer 15 blant landets 19 fylker.

Lønnsnivået i Nordland økte med 3,9 % i 2013. Etter flere år der lønnsnivået i Nordland tar innpå det nasjonale nivået, er lønnsveksten igjen sterkere utenfor Nordland. Kvinners lønn i Nordland utgjør 71,5 % av den lønn menn har i Nordland. Dette er høyere enn landsgjennomsnittet, der kvinners lønn utgjør 67 %. Forskjellene mellom menn og kvinner er dermed lavere i Nordland enn landsgjennomsnittet.

Nordland er en svært viktig energi- og matprovins både i nasjonal og internasjonal målestokk. Utbyggingen av Aasta Hansteen feltet og Polarled-rørledningen skyter fart i 2014. Statkrafts prosjekt for utvidelse av Røssåga kraftverk når sin mest intense fase. Nybyggene ved Nordlandssykehuset er snart ferdigstilt og på Stokmarknes nærmer det seg åpning av det nye lokalsykehuset. Høsten 2014 ferdigstilles kulturkvarteret Stormen i Bodø og Ricas nye konferansehotell åpnes i Bodø. Byggingen av Hålogalandsbroen kommer skikkelig i gang mot slutten av 2014 og endelig beslutning om finansieringen av veipakke Helgeland vil mest sannsynlig være avklart i løpet av 2014.

Nordlandsøkonomien vokste med 2 % i 2013. Bedrifter med hovedkontor i Nordland omsetter for 125,5 mrd kroner, mens filialene eller underavdelingene i Nordland omsetter for 37,6 mrd kroner. Veksten i 2013 er svakere enn forventet og kan i hovedsak forklares av svakere konjunkturer for eksport og bygg og anlegg i Nordland. Utsiktene for 2014 er en vekst på 1,7 %. Prosessindustrien og lakseeksportørene venter bedre konjunkturer som følge av gunstige valutakurser. Samtidig blir det tilstramminger i bygg og anlegg. Kraftselskapene står overfor utfordringer når prisene stabiliserer seg på et lavt nivå, samtidig som behovet for kapital øker. 2014 byr på få nye vekstimpul-

ser i økonomien. Det er derfor svært viktig å ta et tak for utviklingen av Nordland gjennom investeringer i ny industri og økt aktivitet i havbruk.

Nordlandsbedriftene er igjen mer lønnsomme enn gjennomsnittet av bedriftene i Fastlands-Norge. Driftsmarginen er på 7 %, mens den på nasjonalt nivå er 6,5 %. 2013 ga en moderat vekst i marginene for majoriteten av bedriftene i Nordland. Bedriftenes samlede driftsresultat ble i 2013 hele 8,7 mrd kroner, vel 1 mrd kroner mer enn i 2012. Veksten i marginene er sterkere i lakseeksporten. Kraftsektoren opplevde en reduksjon i marginene og enkelte selskaper har nedskrevet verdien av investeringer i småkraftverk. Forventningene for 2014 er en videre bedring av lønnsomheten til 7,4 %. Svakere kronekurs vil gi noe bedre marginer for eksportbedriftene i 2014.

Bedriftene i Nordland fortsetter å øke soliditeten. En egenkapitalandel på 33,1 % reduserer forskjellen opp til landsgjennomsnittet til 7,7 %. Bedriftene har økt sin lånefinansiering med 8,7 mrd kroner i løpet av 2013, samtidig som de har økt egenkapitalandelen. Nordlands viktigste regionalt styrte kapitalbaser er å finne hos kraftprodusentene, i transportselskapene, og i havbruks- og fiskeriselskapene.

Nordland har store investeringsmuligheter innenfor kraftproduksjon, prosessindustri, havbruk, fiskeri, reiseliv og petroleumsnæringen. Den største utfordringen for å realisere potensialet er tilgang til både egenkapital og lån til større industrielle prosjekter. Det blir svært utfordrende å få de helt nødvendige gjennomslag for en konsolidering av flere kapitalkilder, for sammen å gjøre større løft. Nordland er derfor helt avhengig av å tiltrekke seg investeringskapital fra internasjonale interessenter for å realisere de største prosjektene med stor positiv nåverdi. Nordland bør ønske utenlandske investorer velkommen som investorer i ny prosessindustri i landsdelen.

Fra innspillingen av Operasjon Arktis i Bodø, høsten 2013 Foto: Erik Aavatsmark/Filmkameratene AS

Rang og region	Vekst i omsetning siste 2 år	Driftsmargin siste 2 år	Verdiskaping	Lønnsvekst 3 år	Vekst i sysselsetting siste 5 år	Befolkningsvekst siste 5 år
2 (3) Helgeland	1 (5)	3 (3)	3 (3)	3 (3)	2 (2)	3 (3)
1 (1) Salten	3 (4)	1 (2)	1 (2)	1 (2)	3 (3)	1 (1)
5 (5) Ofoten	5 (1)	5 (5)	2 (1)	2 (1)	5 (5)	5 (4)
3 (1) Lofoten	2(2)	4 (4)	5 (4)	4 (4)	1 (1)	2 (2)
4 (4) Vesterålen	4 (3)	2(1)	4 (5)	5 (5)	4 (5)	4 (5)

NORDLANDS REGIONER

Nordland har 5 naturlige geografisk inndelte regioner. Indeks Nordland har sammenlignet regionene på tvers av de viktigste indikatorene med den hensikt å rangere regionenes utvikling. En enkel rangering basert på plassering fra best til svakest benyttes. Indikatorene regionen er rangert i forhold til er: Regionens relative vekst i omsetning de siste 2 år, regionens vekst i lønnsnivå siste 2 år, regionens verdiskaping per omsatt krone, vekst i lønn siste 3 år, vekst i sysselsetting siste 5 år og befolkningsvekst siste 5 år. Regionene rangeres fra 1 til 5 der 1 er best. Tall i parentes viser plassering i 2013.

HELGELAND har sterkere omsetningsvekst siste to år, men scorer midt på treet både i forhold til lønnsomhet, verdiskaping, lønnsvekst og befolkningsutvikling. Helgeland er den regionen med nest beste jobbskaping siste 5 år. I sum rangeres Helgeland som nr 2 av regionene i Nordland.

SALTEN scorer midt på treet i forhold til vekst i sysselsetting og bedriftenes omsetningsvekst. Salten har både den høyeste lønnsomheten, lønnsveksten og befolkningsveksten, og scorer totalt sett best i Nordland.

OFOTEN har både den svakeste omsetningsutviklingen i bedriftene, driftsmarginen, sysselsettingsutviklingen og den nest svakeste befolkningsutvikling. Ofoten scorer nest høyest på verdiskaping per omsatt krone og lønnsnivå. Noe som skyldes god aktivitet i Narvik. I alt rangeres Ofoten som regionen med den svakeste utviklingen.

LOFOTEN har fylkets beste sysselsettingsutvikling, nest høyeste befolkningsvekst og omsetningsvekst, men svak lønnsomhet og verdiskaping per omsatt krone.

VESTERÅLEN rangeres som den fjerde beste av regionene. Vesterålen scorer nest best på bedriftenes lønnsomhet. Samtidig har Vesterålen den nest svakeste veksten i næringslivet, den svakeste lønnsveksten, og den nest svakeste sysselsettingsutviklingen og befolkningsutviklingen. Vesterålen rangeres som nr 4 av regionene.

1300 FLERE NORLENDINGER I 2013

Det er 25 år siden det var så mange innbyggere i Nordland.

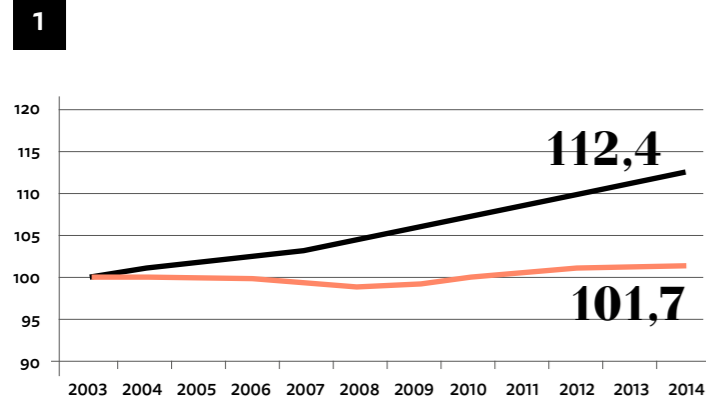

For første gang siden 1989 er det mer enn 240 000 innbyggere i Nordland. Folketallet vokser for det sjette året på rad. Både fødselsoverskudd og netto innvandring fra utlandet har bidratt til befolkningsveksten. Veksten i Nordland er langsom med 0,5 % det siste året. Nasjonalt er veksten 1,2 % per år.

Selv om befolkningsutviklingen er positiv, befinner Nordland seg på plass nummer 15 blant landets fylker. Til sammenligning vokser folketallet 4 ganger raskere i Rogaland og i Oslo med omegn, enn i Nordland. Selv om Nordland har fødselsoverskudd og en positiv netto innvandring fra utlandet, er det en stor utfordring at mange unge flytter ut av fylket. Med en balanse mellom nasjonale inn- og utflyttinger ville Nordland

kunne lagt på det nasjonale gjennomsnittet i befolkningsutviklingen. Over tid kan lokal økonomi og samfunnsutvikling hemmes av denne svake befolkningsutvikling, spesielt hvis den blir vedvarende. Det er hovedsakelig de små omlandskommunene som mister innbyggere i Nordland. På samme tid tiltrekker by- og sentrumskommunene seg for få av utflyttergruppen.

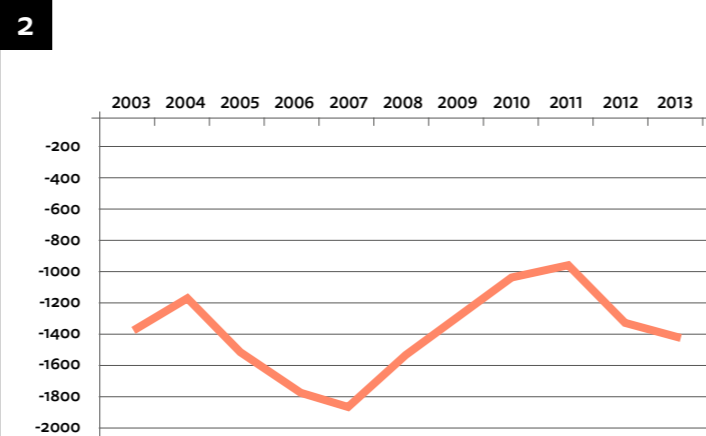
■ Nordland ■ Norge

Indeks der 2003=100

BEFOLKNINGSUTVIKLING I NORDLAND OG NORGE FRA 2003 TIL 2014.

Figuren viser endringen i folketall fra 2003 med prognose for 2014 i Nordland og Norge. Ved inngangen til 2014 har Nordland 240 911 innbyggere, mens det i Norge totalt er 5 116 919 innbyggere. Nordland utgjør 4,7 % av Norges befolkning. Det er et godt fødselsoverskudd og en generell høy innvandring i Nordland, men befolkningsveksten dempes dessverre av en betydelig netto utflytting fra fylket. Hvis netto inn- og utflytting fra andre deler av Norge var lik, ville befolkningsveksten i Nordland vært nært landsgjennomsnittet. Det betyr at det er særdeles viktig å sette i gang tiltak for å redusere utflyttingen. Det kan gjøres ved å tiltrekke unge nyutdannede nordlendinger med godt betalte og spennende arbeidsplasser i hjemfylket.

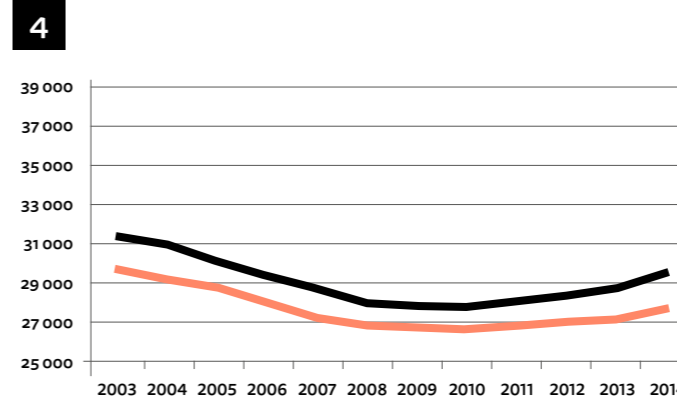
I 2013 flyttet 1 400 flere ut av Nordland enn antall innflyttere fra andre norske fylker. Det var dermed innvandring fra utlandet og fødselsoverskudd som ga oppgang. Høy utflytting henger også sammen med at det er mer enn 7 000 sysselsatte fra Nordland som pendler ut av fylket for å finne arbeid. En av de viktigste oppgavene i 2014 blir å endre trenden med at ungdom fra Nordland ikke vender hjem etter studier utenfor fylket.

■ Utflytting fra Nordland, antall personer per år

NETTO UTFLYTTING FRA NORDLAND TIL ANDRE DELER AV NORGE UTENOM INN/UTVANDRING.

Kurven viser forskjellen mellom innenlands inn- og utflytting. Utviklingen viser en tiltakende utflytting fra 2011. Omfanget av utflytting ble nesten halvert i perioden 2007 til 2011, for så å øke med 40 % fra 2011. I 2013 er det langt flere som flytter ut til andre regioner i Nordland. Det betyr at Nordland tappes for befolkning i økende grad. Bare fødselsoverskudd og innvandring fra utlandet gjør at folketallet likevel øker.

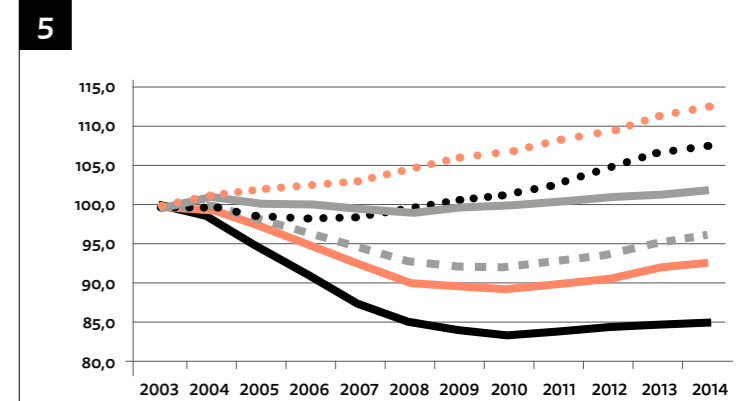

■ Antall kvinner 20 - 40 år i Nordland ■ Antall menn 20 - 40 år i Nordland

UTVIKLINGEN I ANTALL UNGE VOKSNE I NORDLAND I PERIODEN 2003 TIL 2014.

Vil de unge voksne bo i Nordland? Høy bolyst i aldersgruppen 20 til 40 år sier noe om Nordlands attraktivitet i den tidlige fasen av vår arbeidskarriere hvor de fleste av oss stifter familie. I Nordland utgjør denne aldersgruppen 23,7 % av befolkningen. Det var 57 000 personer i denne aldersgruppen i 2013.

Fra 2010 har antall personer i aldersgruppen 20 til 40 år økt forsiktig i Nordland. Den negative trenden er brutt og erstattet med en moderat positiv trend. Den viktigste årsaken til at kurven peker oppover er en økning av antall innbyggere i aldersgruppen 20 til 30 år. I aldersgruppen 30 til 40 år er det derimot blitt hele 20 % færre innbyggere enn i 2003. Sammenlignet med nasjonalt gjennomsnitt, er likevel utviklingen i Nordland langt svakere for de unge voksne. Nordland har dermed en stor utfordring med å holde på innbyggere i den tidlige fasen av karriere og familieliv. En viktig satsning blir økt fokus på jobbskaping for disse aldersgruppene.

Indeks der folketall i aldersgruppen i 2003=100.

■ 20 - 40 år Omland Nordland ■ 20 - 40 år Nordland ●●● 20 - 40 år Norge
■ 20 - 40 år By og sentrum Nordland ■ Nordland totalt ●●● Norge totalt

UTVIKLINGEN I ANTALL UNGE VOKSNE (20 TIL 40 ÅR) I NORDLAND OG NORGE.

Gruppen av innbyggere i Nordland i aldersgruppen 20 til 40 år utgjør 23,7 % av befolkningen i 2013 sammenlignet med 26,7 % i landet totalt. Gruppen har vokst med 7,2 % på 10 år i Norge, mens i Nordland er det en nedgang på 7,7 %. Det er urovekkende at utviklingen er svakere både i by- og landkommunene i Nordland sammenlignet med Norge. Utfordringen med å holde på unge voksne er sterkest i omlandskommunene i Nordland. Bykommunene har noe mindre negativ utvikling med et fall på 4,4 % siste 10 år. Også her er veksten svakere enn landsgjennomsnittet, med den konsekvens at andelen eldre øker mer i Nordland. Utviklingen er uheldig både for tilgangen på arbeidskraft og for samfunnsutviklingen.

3

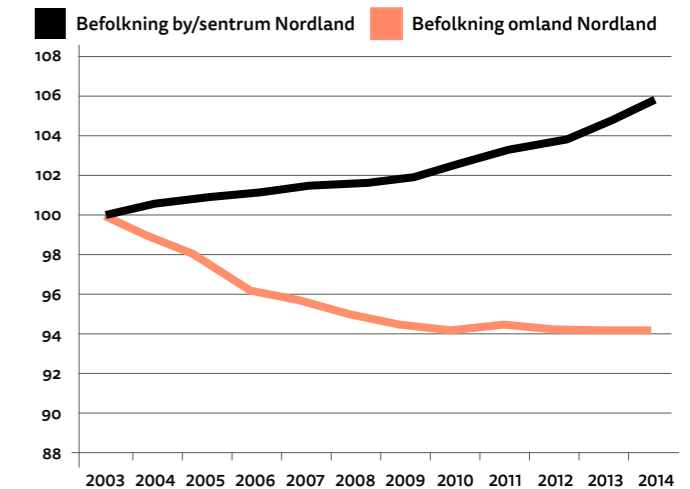
BEFOLKNINGSUTVIKLING I BY/SENTRUMSKOMMUNER OG OMLANDSKOMMUNER I NORDLAND.

Befolkningsveksten viser en tiltakende trend fra 2009 i by- og sentrumskommunene i Nordland. Trenden for omlandskommunene er en stabilisering av folketallet i 2013. 19 % av befolkningen i Nordland bor i kommuner med befolkningsnedgang. Befolkningsnedgangen rammer omlandskommunene mest, mens alle by- og sentrumskommuner har vekst. Bodø har den største veksten med 614 personer det siste året, som tilsvarer 47 % av veksten i Nordland i 2013. Andelen av befolkningsveksten i Nordland som kan tilskrives veksten i Bodø er redusert fra 60 % i 2012 til 47 % i 2013. Lavere veksttakt i Bodø gir lavere befolkningsvekst i Nordland totalt sett. Den neste største veksten har Narvik med 210 personer og Rana med 163 personer.

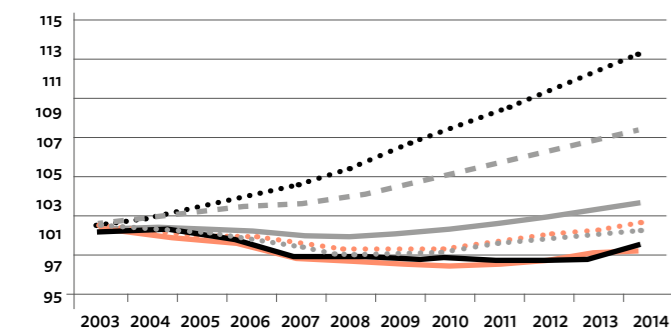
Attraktive byer er svært viktig for utviklingen i folketallet i Nordland. Det er derfor skuffende at veksten i Bodø har stagnert i 2013, med den konsekvens at Bodø ikke passerte 50 000 innbyggere slik prognosen tilsa. Milepælen forventes nådd i løpet av første kvartal 2014. Utviklingen i Narvik er endelig positiv igjen etter flere år med svært svak vekst i folketallet, noe som viser at samfunnsutviklingen er på rett vei igjen. Måler vi veksten i % av innbygger-tallet er det i de mindre kommunene vi finner både den sterkeste veksten og den sterkeste tilbakegangen. De tre kommunene med størst fremgang i 2013 var Værøy med hele 4,1 % vekst, fulgt av Leirfjord med 2,5 % og Evenes med 2,3 %. Kommunene med sterkeste reduksjon i folketallet i 2013 var Træna,

som etter flere år med positiv utvikling fikk en nedgang på hele 4,7 %, Bindal hadde en nedgang på 2,7 % og Vevelstad en nedgang på 2,2 %. I et 10-års perspektiv har 30 av 44 kommuner i Nordland fått færre innbyggere. De store endringene i folketallet aktualiserer debatten om kommunestrukturen og modernisering av Nordland.

Indeks der 2003 = 100.

6

— Salten •••• Norge ■ Ofoten •••• Lofoten
 ■ Vesterålen ■ Nordland •••• Helgeland

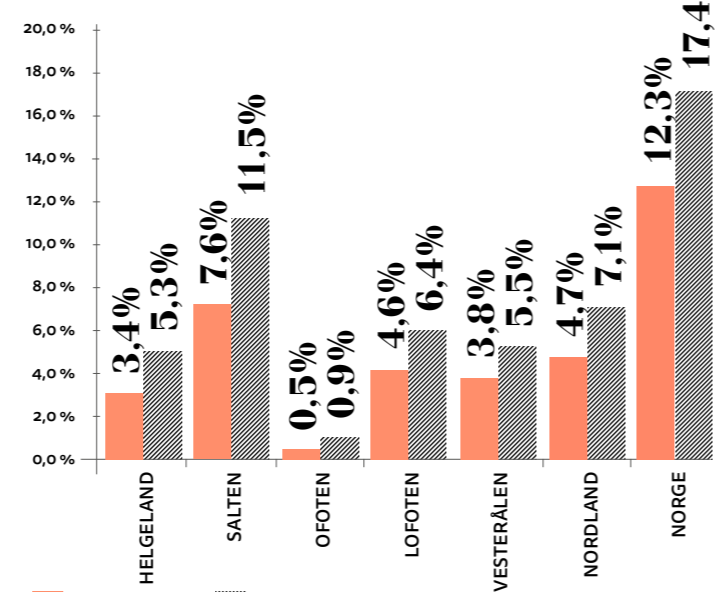
Indeks befolkning der 2003 = 100

BEFOLKNINGSUTVIKLINGEN PER REGION I NORDLAND.

I 2013 ble det en forsiktig vekst i befolkningen i alle regioner i Nordland, hvor Ofoten hadde den relativt sett sterkeste befolkningsveksten med 0,89 %. Deretter følger Salten med 0,83 %, begge regionene er klart bak landsgjennomsnittet på 1,2 %. Lofoten kommer på tredje plass med 0,5 % vekst, mens Helgeland med 0,28 % og Vesterålen med 0,18 % har fylkets svakeste utvikling. I et 5 års perspektiv har Salten den sterkeste befolkningsveksten med 4,1 %, fulgt av Lofoten med 2 % og Helgeland med 1,7 %. Landsgjennomsnittet er 6,6 % siste 5 år, og bare Salten-regionen er i rimelig nærhet av befolkningsutviklingen nasjonalt. De siste 5 årene er utviklingen svakest i Ofoten og Vesterålen med 1,1 %. Veksten i folketallet var i 2013 på 42 % av hastigheten i befolkningsveksten nasjonalt. Dette er en moderat forbedring sammenlignet med de siste 5 år der Nordland kun når 35 % av nasjonalt nivå, og er blant de svakeste fylkene i Norge. Netto utflytting fra Nordland mer enn halverer befolkningsveksten i forhold til potensialet. Årsakene er mange, men det faktum at mange må flytte ut av fylket for å finne relevant arbeid, er en av flere viktige forklaringsfaktorer. Utflyttingen siden 2003 er passert 15 000 personer, som er den største utflyttingen blant alle de norske fylkene i perioden.

Sammenlignes utviklingen i Nordland med andre fylker som har umiddelbar nærhet til olje- og gassvirksomhet, er utviklingen i Nordland bemerkelsesverdig svak. Sterk økende olje- og gassvirksomhet i Nordland, har så langt bare i begrenset grad gitt ringvirkninger på land i forhold til den totale aktiviteten. Ringvirkningene er altså langt svakere i Nordland enn i andre fylker med petroleumsaktivitet. Økt petroleumsaktivitet i Nordland vil kunne gi et svært viktig bidrag i forhold til det å endre befolkningsutviklingen.

7

■ Vekst til 2024 ■ Vekst til 2034

Vekst i % av dagens folketall.

PROGNOSE FOR BEFOLKNINGSUTVIKLINGEN I NORDLAND 2024 OG 2034.

Ut fra SSBs middelalternativ for forventet befolkningsutvikling i Nordland når fylket 252 000 innbyggere innen 2024 og 259 000 innbyggere innen 2034. Prognosen viser at veksthastigheten forventes å bli langt lavere enn for landet totalt sett. Mens veksten i et 10-års perspektiv ventes å ligge på 4,7 % i Nordland, ventes veksten nasjonalt å nå 12,3 % de neste 10 årene. Prognosen antyder derfor en enda langsommere befolkningsvekst enn hva vi har i dag. De tiltakene som vil gi størst effekt er økt attraktivitet i sentrums- og bykommuner, økt jobbskaping innenfor kunnskapsarbeidsplasser og økt innvandring til Nordland.

SYSSELSETTINGEN ENDRER KURS

Uro i verdensøkonomien påvirker nå arbeidsmarkedet i Nordland langt mer negativt enn det utsiktene tilsa ved inngangen til 2013. Oppbremsingen fortsatte gjennom hele 2013.

Arbeidsmarkedet gikk fra en forventning om økt sysselsetting i 2013 til en situasjon med netto færre jobber i Nordland og økt ledighet. Nedgangen er både en konsekvens av svakere konjunkturer, effektivisering av virksomheter, tilstramming i offentlig tjenesteproduksjon og forsvarsets reduksjon i aktiviteten ved Bodø Hovedflystasjon. Sysselsettingen er ved utgangen av 2013 på 115 433 personer med arbeidssted i Nordland. Det er 335 færre enn i 2012 og 811 færre enn i rekordåret 2011.

Den viktigste endringen fra tidligere år er at offentlig sektors jobbskaping er snudd fra sterk vekst til svak nedgang. Strammere kommunale budsjetter og reduksjon i forsvarsets aktivitet i Nordland er viktige forklaringsfaktorer. I 2013 er det kun innenfor produksjon av tjenester rettet mot bedrifter at det er vekst i sysselsettingen. Gode eksempler på bedrifter som er med på å skape denne utviklingen er DIPS ASA i Bodø som utvikler it-systemer for helsesektoren og Helgelandsbase i Sandnessjøen som har ansvaret for forsyninger til Skarv-feltet. Det forventes en bedring i sysselsettingssituasjonen i Meløy gjennom etablering av nye bedrifter i industriparken.

Utviklingen har gitt en moderat økning i arbeidsledigheten. I følge NAV ventes ledigheten å ligge på 3 650 personer i Nordland i 2014. Det er 400 flere ledige enn snittet for 2013. Tilgangen til ledige stillinger ventes å gå ned med om lag 8 % - 10 % i 2014, sammenlignet med 2013. Arbeidsmarkedet blir noe tregere, men med fortsatt moderat ledighetsnivå på omlag 2,8 %.

MANGE STÅR UTENFOR ARBEIDSLIVET

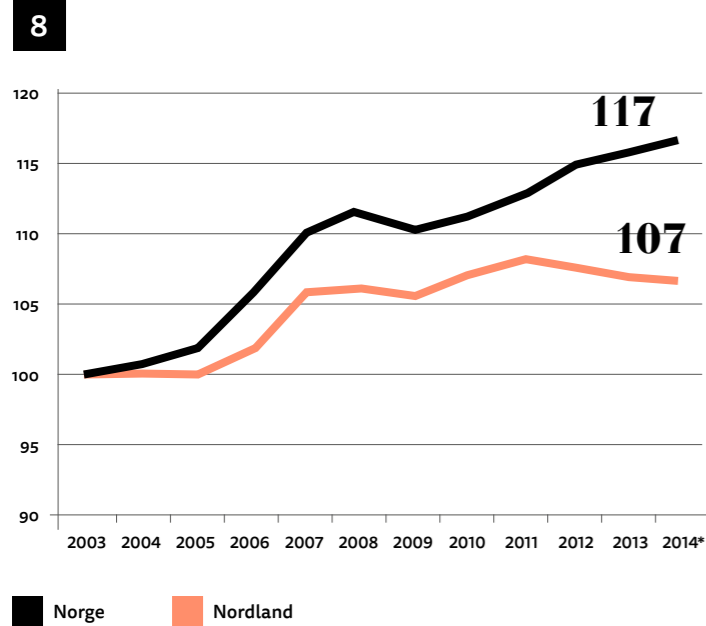
I Nordland har vi nå rundt 3 500 helt ledige. I tillegg har vi rundt 1 800 delvis ledige. Veldig mange av disse kan gå rett inn i en ny jobb. Spesielt dersom de er villige til å flytte på seg, eller være litt fleksibel i forhold til hvilken jobb de ser etter. Samtidig har næringslivet problemer med å skaffe kompetent arbeidskraft, og jakten på den rette arbeidstakeren er en sentral utfordring for mange arbeidsgivere i Nordland i dag.

Ledige i Nordland har variert bakgrunn. Over 500 av de ledige har høyere utdanning, og blant disse er det 140 personer som har

høyere utdanning utover 4 år. I den andre enden av skalaen ser vi at hele 1 700 personer har grunnskole eller ikke fullført videregående skole som høyeste utdanningsnivå. Dette bildet understreker betydningen av utdanning for å styrke sjansene i arbeidslivet for den enkelte.

Omlag 30 000 personer i Nordland er helt eller delvis utenfor arbeidsmarkedet, enten som sykmeldt, arbeidsledig, sosialhjelpsmottaker, på arbeidsavklaringspenger eller på uførepensjon. Mange av disse kan arbeide mer. Da må arbeidsgivere, helsevesenet, NAV og den enkelte jobbe enda bedre med å legge til rette for aktivitet og fokusere på hvor viktig det er å holde kontakten med arbeidslivet. Næringslivet i Nordland leter med lys og lykte etter kompetent arbeidskraft, og mange av de personene som står helt eller delvis utenfor arbeidslivet har nettopp den real- eller formalkompetansen det letes etter.

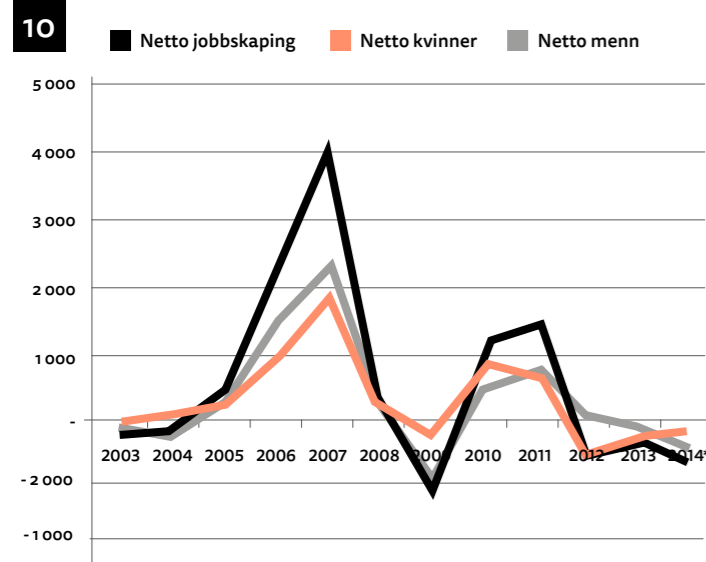

UTVIKLING I SYSSELSETTING I NORDLAND OG NORGE.

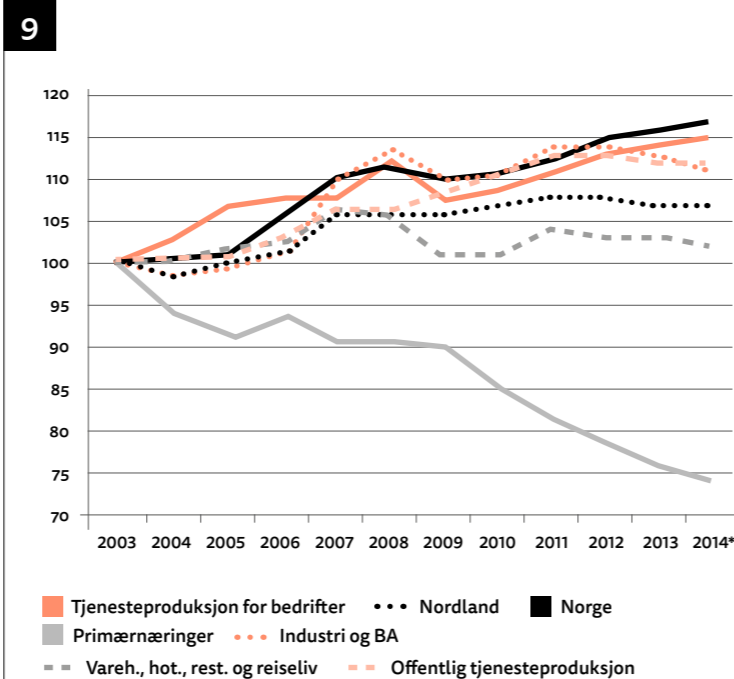
Indeks der 2003=100.

Utviklingen i sysselsetting svekkes sterkt fra toppåret 2011. Sterkt kostnadspress har medført at bedriftene har investert i teknologi og systemer for å redusere behovet for arbeidskraft. Fall i netto antall jobber fortsatte i 2013 og trenden for 2014 er ytterligere fallende netto jobbskaping. Sysselsettingen har fra toppen i 2011 falt med 800 personer. Sammenlignet med Norge totalt er utviklingen betydelig svakere. I Norge vokste sysselsettingen i 2013 med 1,3 %, mens den falt med 0,3 % i Nordland i samme periode.

NETTO NYE JOBBER I NORDLAND FORDELT PÅ KVINNER OG MENN.

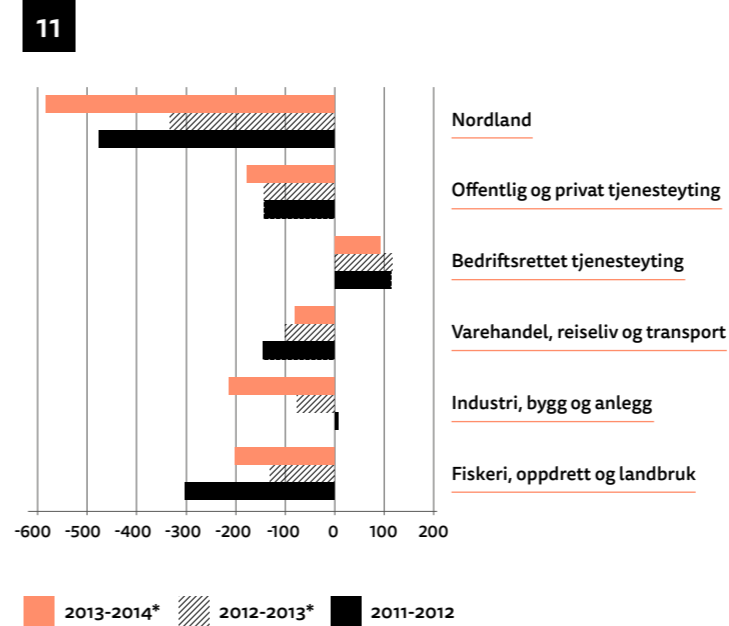
Figuren viser netto tilførsel av nye jobber for menn og kvinner i Nordland. Fra 2011 har det blitt netto færre jobber for kvinner i Nordland. For menn var det fortsatt svak positiv jobbskaping i 2012, mens det er netto reduksjon i både 2013 og ventet fortsatt nedgang i 2014. Utviklingen tilsier et svakere arbeidsmarked for menn enn for kvinner i 2014. Svekkelsen i arbeidsmarkedet for kvinner forklares i hovedsak med at varehandelen reduserer sysselsettingen og at veksten i offentlig sysselsetting er stanset opp.

UTVIKLING I SYSSELSETTING NORDLAND PER SEKTOR.

Indeks der antall sysselsatte i 2003 = 100.

Figuren viser utviklingen i sysselsatte fra 2003 til 2014. Fallende sysselsetting i Nordland, mens sysselsetting nasjonalt øker, indikerer at Nordland har en utfordring i arbeidsmarkedet. Den negative utviklingen som tiltok markert i 2013 forventes å fortsette også i 2014. I likhet med trendene i det nasjonale arbeidsmarkedet, går det i retning av færre arbeidstakere innenfor primærnæringerne og tradisjonell industri, og flere arbeidstakere innenfor kultur, opplevelsesproduksjon, tjenesteproduksjon mot bedrifter og offentlig tjenesteproduksjon. Utviklingsforløpene reflekterer også den svake befolkningsutviklingen. Svakere vekst i folketallet gir i en periode lavere vekst i privat etterspørsel enn i sentrale strøk av landet. Økte kostnader for eksportbedriftene og økende internasjonal konkurranse i bygg- og anleggssektoren og transportsektoren bidrar til et redusert behov for flere ansatte. Redusert avkastning fra kommunenes eierskap i kraftsektoren og økte drifts- og pensjonskostnader i kommunene fører nå til redusert sysselsetting i kommunene. Dette skjer samtidig som stadig flere nordlandskommuner opplever en svakere befolkningsutvikling med følgende lavere skatteinntekter. Reduksjonen skjer gjennom at kommunene effektiviserer og i større grad begrenser ikke lovpålagt tjenesteproduksjon. En slik tilstramming er i og for seg ikke uventet, siden kommunene i Nordland har de samme forventningene til tjenesteleveranser som andre kommuner i Norge.

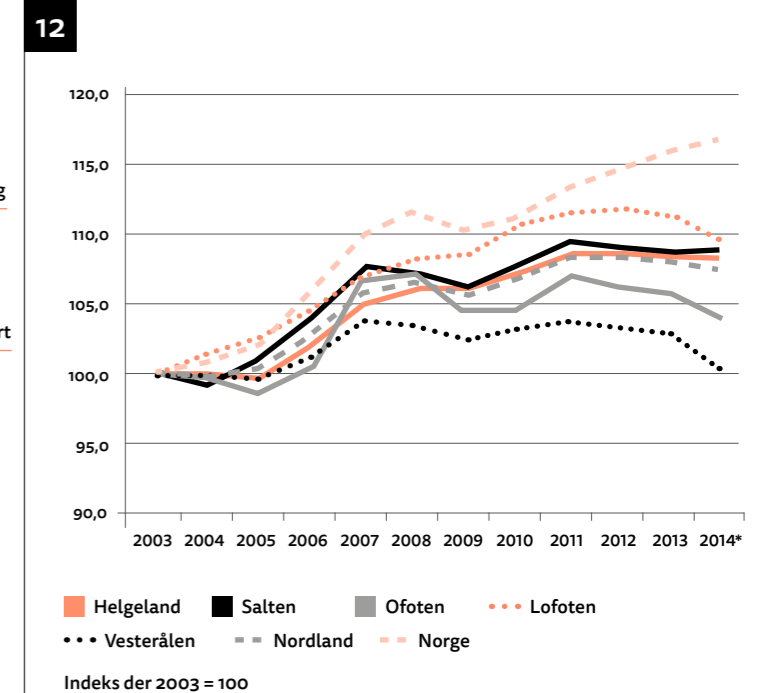

NETTO JOBBSKAPING I NORDLAND.

Netto tilgang på nye jobber er negativt i alle sektorer med unntak av tjenesteproduksjon rettet mot bedrifter. Sterkere effektivisering av fiskeri, landbruk og havbruk gir en betydelig sysselsettingsnedgang i denne sektoren. Selv om aktiviteten i havbruk økte i 2013 og forventes å øke i 2014, faller sysselsettingen i sektoren. I 2013 ventet en nedgang på 130 sysselsatte og i 2014 en ytterligere nedgang på 201 sysselsatte. Innenfor industri, bygg og anlegg var sysselsettingen stabil frem til høsten 2013, da en rekke større prosjekter gikk inn i en avslutningsfase. I 2014 ventet nedgang i byggeaktiviteten å gi ytterligere jobbtap om ikke ny industri etableres i Nordland.

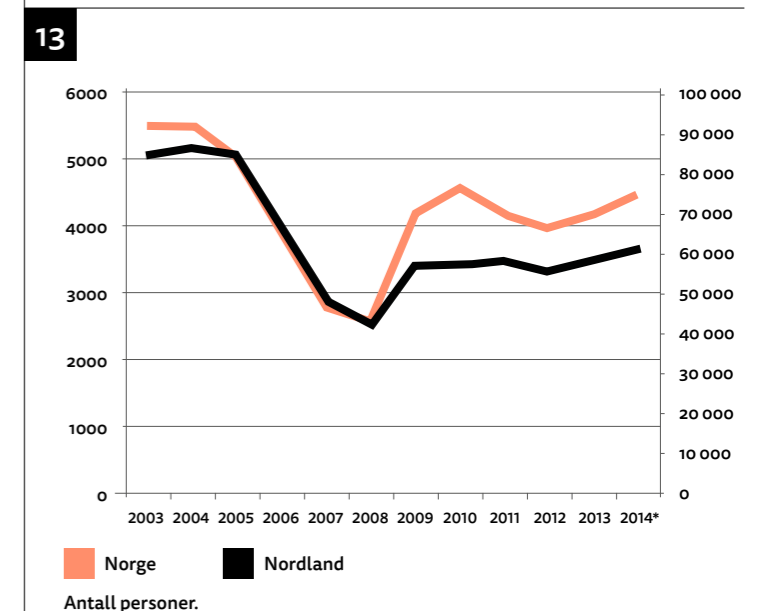
Lavere aktivitet i boligbyggingen og i offentlig byggeaktivitet ventet å gi en nedgang på nærmere 300 sysselsatte innen bygg og anlegg frem mot utgangen av 2014. I 2013 ventet det 75 færre sysselsatte, og i 2014 en nedgang på ytterligere 214 sysselsatte. Effektivisering av varehandelen gir sammen med sterk konkurranse fra netthandel en gradvis fallende sysselsetting i sektoren. I fylkets nest største sektor - varehandel, forsvant det 100 jobber i 2013, på tross av åpning av større varehus flere steder i fylket. I 2014 ventet en ytterligere nedgang på 80 sysselsatte.

Tjenestesektoren rettet mot bedriftene er den eneste sektoren med konsistent økt sysselsetting i Nordland. I 2013 ble det en vekst på 113 netto nye jobber, en forlengelse av trenden fra 2012. Prognosen for 2014 tilsier en marginalt lavere veksttakt med 93 nye jobber. Tjenesteproduksjon rettet mot private er Nordlands største sektor med nesten 44 % av de sysselsatte, siden offentlig tjenesteproduksjon er å finne her. Offentlig tjenesteproduksjon har vokst meget sterkt i omfang i en årrekke. Denne trenden brytes i 2013 og antall sysselsatte i offentlig sektor i Nordland reduseres moderat. I 2013 er reduksjonen på 143 personer, og ytterligere 175 jobber i 2014. Selv om nedgangen er liten i % markerer utviklingen et klart brudd med trenden de siste 10 årene.

UTVIKLING I SYSSELSETTING 2003 - 2014 PER REGION I NORDLAND.

Figuren viser utviklingen i sysselsetting per region i Nordland. Sysselsettingen faller i 2013 i alle regioner i Nordland, i motsetning til Norge hvor sysselsettingen økte med 3 %. Av regionene er det i 2013 relativt sett størst nedgang i Ofoten og Vesterålen. Utsiktene for 2014 er en svak økning i Salten-regionen, tilnærmet uendret sysselsetting på Helgeland og fortsatt reduksjon i Ofoten, Lofoten og Vesterålen.

UTVIKLING I ARBEIDSLEDIGHET NORDLAND.

Figuren viser gjennomsnittlig arbeidsledighet over året for Nordland og Norge. Arbeidsledigheten er 2,8 % i Nordland, marginalt høyere enn landsgjennomsnittet på 2,6 %. Arbeidsmarkedet er blitt vanskeligere utover 2013, og ventet å svekkes ytterligere i 2014. Arbeidsledigheten i Nordland ventet å øke til et gjennomsnitt på 3650 personer. Det ventet flere ledige innen bygg og anlegg, varehandel og transport. Det er i hovedsak menn i Nordland som opplever svakere arbeidsmarked. Ledigheten blant kvinner er tilnærmet uendret og ventet å bli stabil i 2014.

LØNNSNIVÅ I RASK BEVEGELSE

Lønnsnivået i Nordland økte med 3,9 % i 2013 sammenlignet med 4,1 % nasjonalt. I løpet av de siste 5 årene er gjennomsnittslønnen økt med 20 % i Nordland.

Lønnsnivået i Nordland utgjør 90,6 % av landsgjennomsnittet. Bruttoinntekten er i gjennomsnitt 368 500 kroner i Nordland, rett under 40 000 kroner lavere enn landsgjennomsnittet. Sterkere lønnsvekst i landet for øvrig gjør at avstanden opp til landsgjennomsnittet øker i 2013. Kvinners lønn i Nordland utgjør 71,5 % av lønnen menn har i Nordland. Dette er høyere enn lands-

gjennomsnittet der kvinners lønn utgjør 67 %. Forskjellene mellom menn og kvinner er dermed lavere i Nordland enn landsgjennomsnittet.

Velstandsnivået i Nordland er viktig for attraktiviteten av å bo i Nordland. Over de siste 5 år er utviklingen historisk positiv.

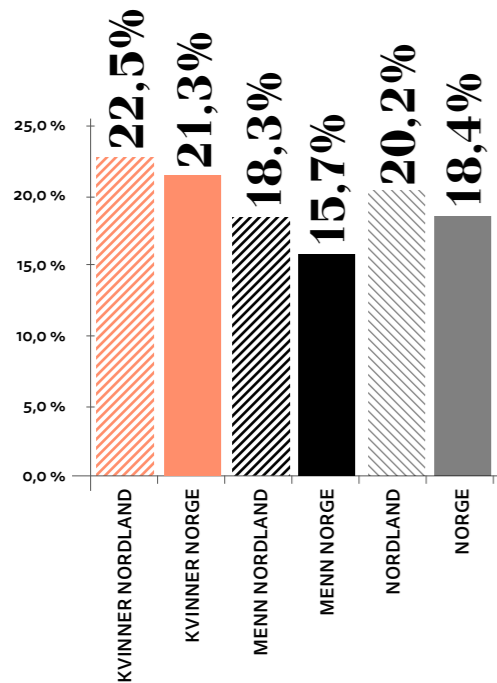

FERDIGSTILLING AV STORMEN I BODØ

15. november 2014 skal Bodøs kulturkvartal stå klart. Teater og konsert-
huset inneholder både konsert- og teatersal. Bibliotek og litteraturhuset
inneholder et moderne bibliotek med kafeer og utstillingslokaler.

Foto/illustrasjon: DRDH Architects, UK.

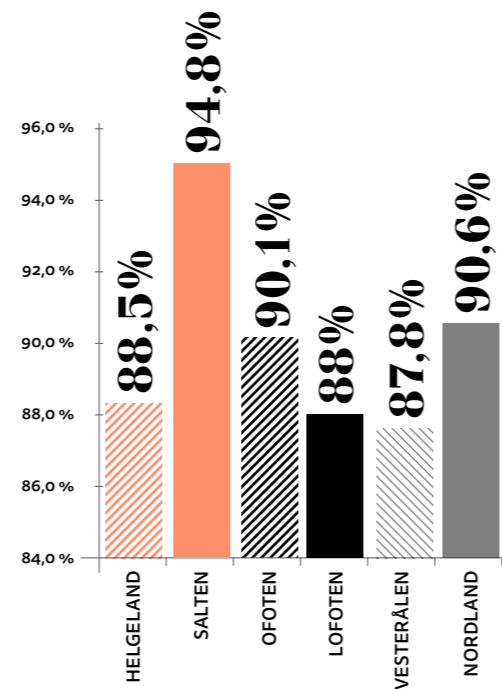
14

VEKST I BRUTTO LØNN MENN OG KVINNER, NORDLAND OG NORGE.

Figuren viser akkumulert vekst i brutto lønn for menn og kvinner i Nordland og Norge de siste 5 år. Den akkumulerte lønnsveksten i Nordland er høyere for både menn og kvinner de siste 5 år enn landsgjennomsnittet. Lønnsnivået tar langsomt innpå landsgjennomsnittet. I 2013 spiser en raskere vekst i nasjonalt gjennomsnitt opp noe av fremgangen. Det er gledelig at kvinner har den sterkeste lønnsveksten i Nordland. Økende utdanningsnivå, yrkesdeltakelse og arbeidstid blant kvinner er noe av forklaringen. God lønnsvekst til tross, lønnsnivået er fortsatt så lavt i Nordland at svært mange vil øke velstanden ved å flytte til andre regioner, gitt at en oppnår en lønn som er høyere enn økte bo- og levekostnader.

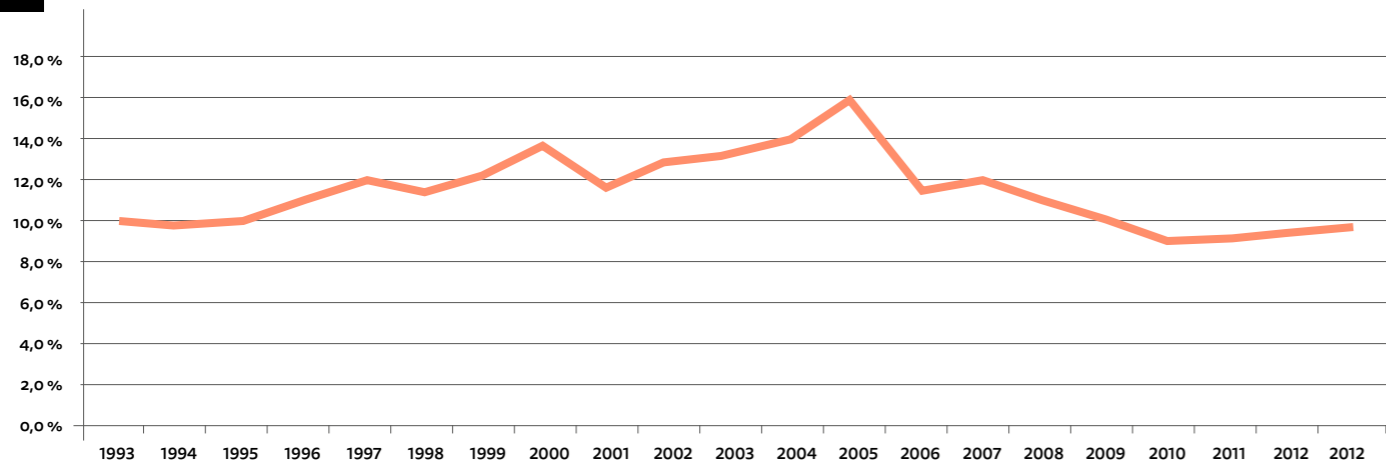
15

BRUTTO LØNN I % AV LANDSGJENNOMSNITTET PER REGION I NORDLAND.

Figuren viser andelen av nasjonal brutto inntekt den enkelte region i Nordland har. Bruttolønnen er høyest i Salten med 94,5 % av landsgjennomsnittet, fulgt av Ofoten med 90,1 %. Helgeland, Lofoten og Vesterålen ligger svært likt på om lag 88 % av landsgjennomsnittet. Brutto lønn som en arbeidstaker kan oppnå påvirkes både av kompetansekrav, lønnsevne i bedrifter og offentlig sektor, konkurranse om arbeidskraften og tilgangen på relevante karrierestiger i arbeidsmarkedet. Lønnsforskjellen mellom Nordland og Norge indikerer sammen med mange pendlere, at det er nødvendig å bedre tilgangen på relevante jobber og øke lønnsnivået i Nordland. Først da kan Nordland tiltrekke seg flere arbeidstakere. Flere arbeidsplasser i eller rettet mot petroleumsnæringene i Nordland, vil være et konkret tiltak som vil forbedre velstandsutviklingen i Nordland.

16

UTVIKLING I LØNNSFORSKJELL MELLOM NORDLAND OG NORGE DE SISTE 20 ÅR.

Forskjellen i lønnsnivå mellom Nordland og Norge økte frem til 2005 til 15,6 %. Nordland var i denne perioden preget av svak utvikling i industri og fiskeri. Havbruksnæringen ble effektivisert sterkt og det var sterk jobbskaping sør og vest i Norge. Svært mange flyttet derfor fra Nordland rundt 2005. Forskjellen faller så fra 2005 og utover til 2012, for så å øke svakt igjen. Sammenlignet med 1993, har ikke Nordland maktet å tette gapet mellom eget og nasjonalt lønnsnivå. Fokus på lønn, produktivitet og velstandsvekst er viktig for å redusere antallet som flytter ut for å bedre sin velstand. At det er behov for attraktive jobber viser det store antall søkere selskaper som utlyser jobber innenfor petroleumsnæring, leverandørindustri, og kunnskapsintensive tjenester mottar.

NY EKSPORTREKORD FOR FISK FRA NORDLAND

26,6 % vekst i eksporten av fisk.
6,5% vekst i eksporten av metaller i et vanskelig år.

Eksporten fra Nordland økte med 13 % i 2013 til 20,5 mrd kroner, en fremgang på 2,4 mrd kroner. Ved måling av eksport fra fastlandet, fratrukket oljebasert brensel er Nordland det fjerde største eksportfylket i Norge. Det største eksportproduktet er metaller fra prosessindustrien med en eksportverdi på 12 mrd kroner.

Eksporten av fisk fra Nordland utgjør 8,5 mrd kroner. Nordland er det tredje største fiskeeksportfylket. Verdien økte med 27 %, mer enn en tredobling siden 2003. Eksporten av metaller er på 12 mrd kroner, og utgjør 18 % av norsk metalleksport. Nordland står for 66,5 % av eksporten fra Nord-Norge, 51 % av fiskeeksporten, og 94 % av metalleksporten.

Nordlands prosessindustri er blant den mest miljøvennlige i verden. Nye investeringer befester denne posisjonen. Tilgangen til kortreist vannkraft er sammen med kompetanse viktige konkurransefaktorer.

RESSURSFORDELER GIR KONKURRANSEEVNE

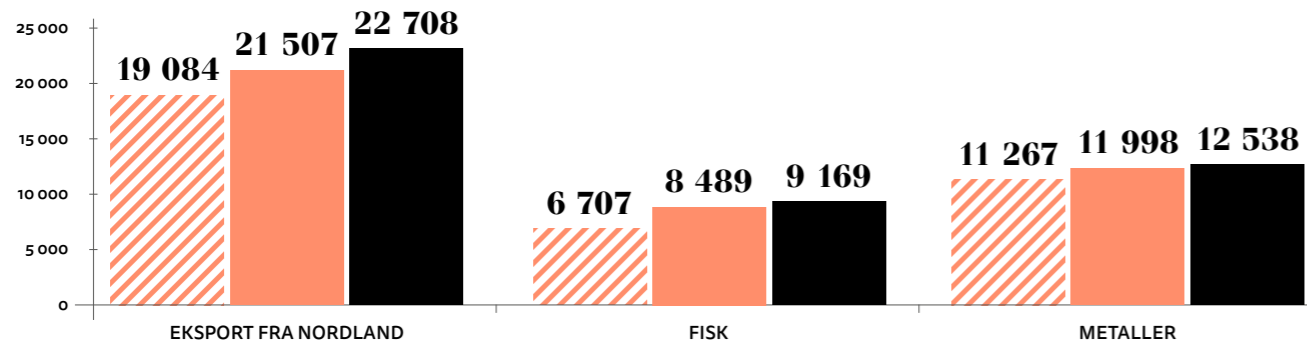
Nordland er et av de stedene i verden som har best tilgang på nødvendige ressurser for å kunne produsere fisk og metaller i industrielt omfang. Kombinasjonen av stabil og kompetent arbeidskraft, store mengder fornybar energi, store havarealer egnet for havbruk og rimelig nærhet til europeiske markeder gir konkurransekraft.

Laks og villfanget fisk er sammen med metaller fra prosessindustrien Nordlands viktigste eksportprodukter. Selv om det har vært sva-

ke konjunkturer i europeiske metallmarkeder i 2013, har totalverdien på metaller økt med 200 millioner kroner i 2013. Utsiktene for 2014 er en ytterligere eksportøkning på 5 % for metallene og 8 % for fisk. Metalleksporten utgjør 56 % av eksportverdien fra Nordland.

17

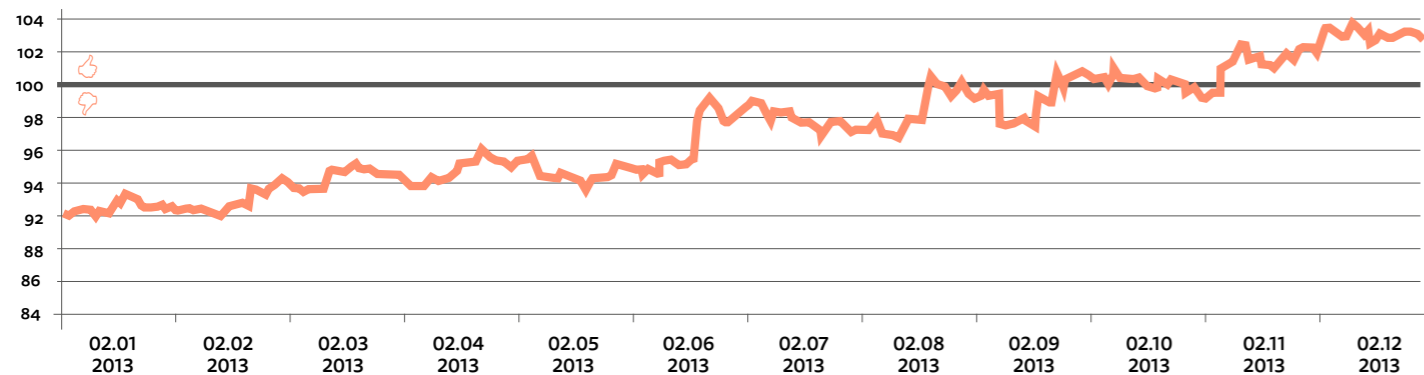
2012 2013 2014
Tall i millioner kroner.

EKSPORT FRA NORDLAND TRADISJONELLE VARER

Fiskeeksporten fra Nordland vokser sterkt i verdi. I 2013 vokste verdien av fiskeeksporten med rekordhøye 26,6 % til 8,5 mrd kroner. Aldri har eksporten av fisk vært større fra Nordland enn i 2013. Utsiktene for fiskeeksporten er gode. Et konservativt anslag tilsier 8 % vekst i verdien av eksportert fisk fra Nordland i 2014. Metalleksporten vokste med 6 % i 2013, ett år som

betegnes som svært utfordrende markedsmessig for bedriftene. Verdien av eksporten fra Nordland har økt med imponerende 235 % fra 2003. Mens finanskrisen i 2008 dempet eksporten betydelig, har uroen fra 2011 og frem til i dag kun påvirket veksthastigheten, og ikke ført til fall i eksportverdiene.

18

KONKURRANSEKURSIDEKSEN 2013

Konkurranssekursindeksen viser for første gang siden 2004 en konkurransefordel for Nordlandseksportørene. Konkurranssekursindeksen er en indikator på den nominelle effektive valutakursen norske eksportbedrifter møter i forhold til de viktigste landene vi eksporterer til. I alt inngår 25 land i beregningen av konkurranseevnen. Litt forenklet kan en si at indeksverdier under 100 indikerer en valutaulemp for Nordlands eksportbedrifter, mens verdier over 100 indikerer en valutafordeel for Nordlands eksportbedrifter.

En gunstig valutakurs i forhold til de viktigste eksportmarkedene gjør kjøp fra leverandører i Nordland gunstigere for kunder i utlandet. På samme måte vil en dyr norsk krone bidra til en svakere konkurranseevne i internasjonale markeder for Nordlandsbedriftene. Det var derfor gledelig at valutaindeksen 29. november 2013 for første gang siden 2004 steg over 100 poeng. Det betyr at varer fra Nordland relativt sett er blitt billigere for våre handelspartnere. Normalt skal dette føre til økning i eksporten fra Nordland i 2014.

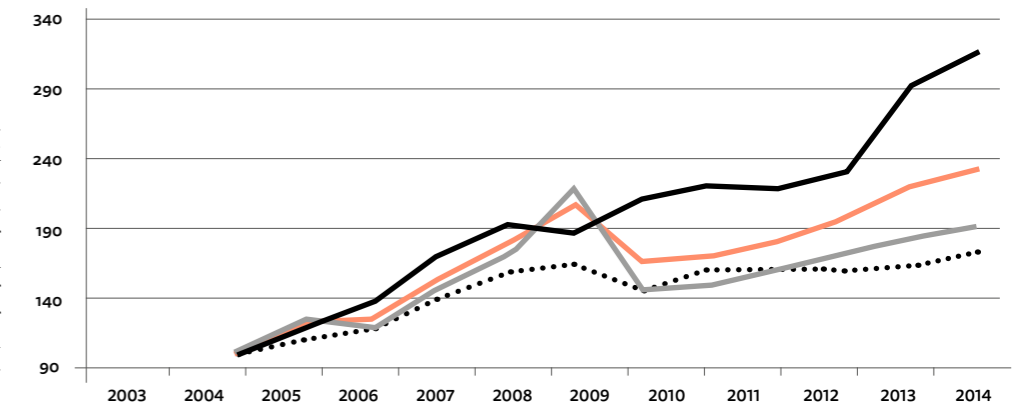
Topp 5 fiskeeksportører i Norge		Topp 5 eksportfylker Fastlands-Norge (eks. brenselstoffer)	
1	Møre og Romsdal	1	Møre og Romsdal
2	Hordaland	2	Vest-Agder
3	Nordland	3	Hordaland
4	Sør-Trøndelag	4	Nordland
5	Troms	5	Rogaland

19

UTVIKLING I EKSPORT FRA NORDLAND 2003 TIL 2014.

Fisk fra havbruk og villfangst er Nordlands raskest voksende eksportartikkel. Veksten i verdi er hele 315 % fra 2003 til i dag. Til sammenligning er veksten i verdi for det største eksportproduktet, metaller, 190 % fra 2003. Det er verdt å merke seg at verdien av metalleksporten falt svært sterkt etter finanskrisen i 2008, og er fremdeles ikke tilbake på det nivå som den var før finanskrisen slo inn. Eksporten fra Nordland har med unntak av 2009, vokst raskere enn eksporten fra Norge.

Sammenligner vi Nordland med Norge og holder eksport av petroleumsbaserte brenselprodukter utenfor, er veksten i Nordland 220 % fra 2003, mens veksten for landet samlet er 162 %. Vi er i den heldige situasjonen at Nordland faktisk fremdeles har betydelig potensial for økt eksport. Produksjonen av elektrisk kraft øker, mineralreservene er store, og mulighetene for bruk av naturgass i industrien bør tiltrekke seg etablering av større industribedrifter i årene som kommer.

■ Eksport fisk
■ Eksport metaller
■ Eksport Nordland
••• Eksport Norge utenom brensel
Indeks der verdi 2003 = 100.

NORDLANDS 8 STØRSTE EKSPORTBEDRIFTER

HVA EKSPORTØRENE ØNSKER SEG

1. Tilgang til langsiktige kraftavtaler.
2. Bedre veier.
3. Tilrettelegging for mineralutvinning og ny mineralbasert industri.
4. Tilgang på attraktive industriarealer til en rimelig pris.
5. Bedre ivaretagelse av kunnskapsmiljøene i industrien.

NORDLANDS METALLPRODUKTER ER:
Aluminium, stål, ferrosilisium, mangan, Si-metaller, jernmalm og silisium, og monokrystallinske silisiumingoter.

Til tross for høye eksporttall har 2013 vært utfordrende for eksportbedriftene. Finansuroen gir svake konjunkturer i Europa og prisnivået på en rekke av metallproduktene var preget av lave priser. Den svake kronekursen mot slutten av 2013 korrigerer noe i bedriftenes favor. En svakere krone gjør mange av eksportproduktene fra Nordland mer attraktive.

ROBUST ØKONOMI MEN LAVERE VEKST

Nordlandsøkonomien vokste med moderat fart i 2013. Omsetningen i bedrifter med hovedkontor i Nordland når ca 125,5 mrd kroner i 2013, en vekst på 2 %. Veksten i 2013 er svakere enn forventet og kan i hovedsak forklares av svakere konjunkturer for eksport, kraftproduksjon og varehandel.

OMSETNINGSVEKSTEN

I 2014 er prognosen for Nordland en vekst på 1,7 % mens den for Norge er 1,5 %. Det forsiktede vekstanslaget for 2014 er et resultat av forventninger om lavere boliginvesteringer, lavere volumvekst i lakseeksporten og endringer i varehandelen. Eksportbedriftene vil i 2014 dra nytte av en langt gunstiger norsk krone enn i 2013, og ventes derfor å få et langt bedre år. Imidlertid utjevnes det meste av denne veksten gjennom lavere byggeaktivitet og lavere inntekter i kraftselskapene.

Etter en treg start på 2013 har konjunkturerne bedret seg noe i Nordland. Industrien, varehandelen og tjenesteyting mot husholdninger melder om bedre utvikling i andre halvdel av 2013. Slutføring av en rekke større bygg og infrastrukturprosjekter ga markert vekst i siste halvdel av 2013. En positiv valutasisituasjon i 2014 bidrar til å øke eksportbedriftenes konkurransevne. Dersom den gunstige valutasisituasjonen vedvarer vil langsiktige avtaler skape positive effekter i løpet av 2014 og 2015.

Bedriftenes forventninger til 2014 indikerer lavere tro på økonomisk vekst. Selv om det ventes noe lavere vekst, er det en rekke positive signaler som kan føre til bedre utvikling enn ventet. Bedriftenes ordresituasjon for 2014 viser en moderat vekst, og markedsutsiktene er ikke vesentlig endret, med unntak av for bygg og anlegg og hjemmemarkedsbedriftene, som begge venter lavere aktivitet i 2014. Eksportindustrien og varehandelen har med forbehold oppjustert sine forventninger, mens bygg og anlegg, hjemmemarkedsindustri samt tjenesteyterne har nedjustert sine forventninger.

MARKEDSSIGNALER

Industrien i Nordland opplever en langsom forbedring i markedene. Etter en lang periode med stort fokus på økt produktivitet og kostnadspress, er det tegn til mer aktivitet spesielt i det europeiske markedet. Den delen av industrien som er innrettet mot hjemmemarkedet i Nordland produserer i hovedsak byggevarer, stålkonstruksjoner, næringsmidler og industriutstyr. Bedriftene i denne sektoren nedjusterte mot slutten av 2013 sine forventninger for 2014. De fleste bedriftene venter en utflating av veksten. Unntaket er byggevareindustrien, som er usikre på markedssituasjonen for andre halvår av 2014 og frykter betydelig svakere etterspørsel. Nordland har flere store matprodusenter. Produsentene Maxmat, Lofoten og Nortura har vist stor konkurransekraft og er landsdekkende leverandører til dagligvarehandelen. Helgeland har mange sterke byggevareleverandører. Rana Trevarrefabrikk, Svenningdal og Arbor har hele landet som marked. Oppdrettsvirksomhetene i Nordland ventes å gi økt etterspørsel etter utstyr i 2014.

Nordlands eksportindustri opplever bedring i markedsutsikter og ordreinngang. Svekkelsen av norske kroner i forhold til handelspartnerne fører til oppjustering av forventningene for 2014. Markedet kunne i 2013 tatt unna mer fisk enn det oppdretterne hadde. Tilgangen på fisk gir en begrensning i leveringsevnen til lakseeksportørene.

For metallprodusentene tar det tid før valutaforbedringen slår ut, dette fordi bedriftene selger på langsiktige kontrakter, men optimismen er langt større for 2014 enn den var inn i 2013. De viktigste metallprodusentene i Nordland er Alcoa, Celsa, Elkem Salten, Fesil og Glencore. Det er imponerende at alle bedriftene har unngått stans, når de "europeiske søsterbedriftene" har slitt eller stått stille i lange perioder. God sjøtemperatur har gitt gode slaktevolum for oppdretterne. Det er en underliggende markedsvekst for lakseoppdretterne på 8 % til 10 % per år. Nye markeder gir større vekstmuligheter enn hva som kan realiseres på grunn av begrenset tilgang på fisk.

I bygg og anlegg er aktiviteten høy og drevet av at flere større prosjekter er i avslutningsfasen. Aktiviteten ventes å holde seg høy til utpå våren 2014. Usikkerheten er større for andre halvdel av 2014 fordi færre bolig- og næringsbygg kommer ut i markedet. Byggeaktiviteten i Nordland vil, selv med en viss reduksjon, være betydelig i 2014.

Varehandelen i Nordland merker en utflating av den gode fremgangen som vi så i begynnelsen av 2013. Vanlige butikkvarer og klær ventes å øke moderat, mens det er nedgang i kapitalvarehandelen. Varehandelen drar nytte av at velstanden er god i befolkningen, og at det selges mer dyre klær og dyrere matvarer. Varehandelen venter en forsiktig vekst i 2014, men merker stør-

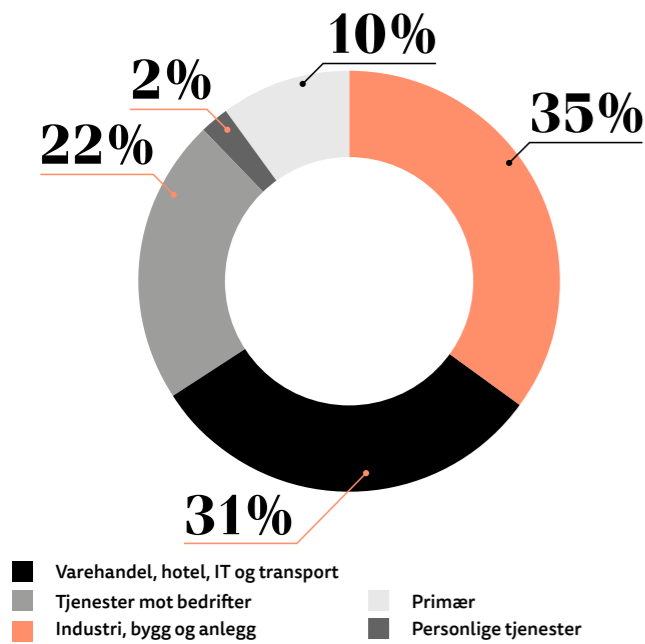
re forsiktighet i kundenes konsum selv om kjøpekraften er økt. Handelen med biler og fritidsutstyr merker usikkerheten rundt rentnivå og arbeidsmarked.

Produsentene av tjenester mot næringslivet rapporterer om fortsatt forsiktig vekst. Det er store forskjeller mellom tjenestetypene i etterspørsel og store variasjoner mellom regioner. Forventningen er derfor en lav vekst i 2014. Både kompetansetilbydere innen ingeniørtjenester og drift og vedlikehold i industrien er preget av kostnadsfokus hos kundene og større konkurranse. Aktivitet i bygg og anlegg i Tromsø stimulerer økt etterspørsel for ingeniørsektoren i Nordland, mens etterspørselen i Nordland går svakt ned i 2014. Det er også et positivt tegn at industribedriftene etterspør flere fra bemanningselskapene enn tidligere.

Tjenesteyterne mot private ser økt aktivitet i 2014. Nordlendingene reiser mer til Syden, mer med fly, landtransport og bruker hotell/restaurant i økende grad. Ny hotellkapasitet fases inn både i Bodø, i Sandnessjøen, Mo i Rana og Mosjøen. Innstramningen i reglene for egenkapital ved kjøp av bolig bidrar til å dempe veksten i bankenes utlån, noe som svekker veksten i privat tjenesteyting i 2014.

Tverlandsbrua, Bodø Foto: Torbjørn Braset

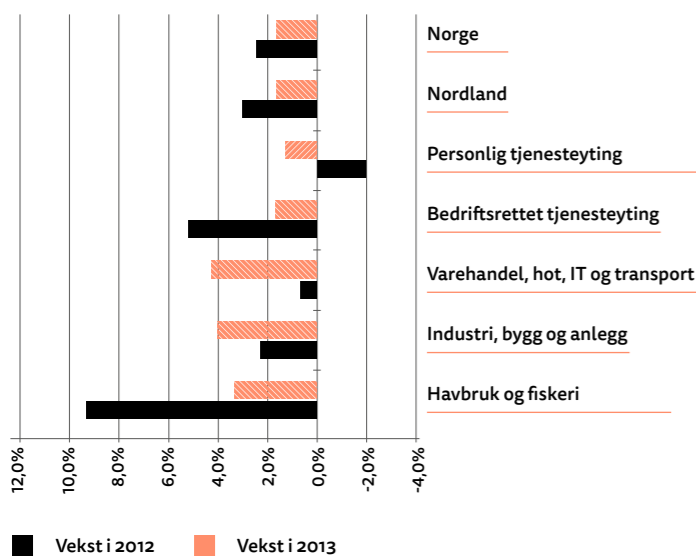
20

FORDELING AV OMSETNING PER HOVEDSEKTOR NORDLAND.

Industri, kraftproduksjon, bygg og anlegg er til sammen den største sektoren i Nordland med en omsetningen på 43,3 mrd kroner. Nest største er varehandel, hotell, transport og restaurant med 34,3 mrd kroner i omsetning. Tjenester mot bedrifter er den tredje største sektoren med 27 mrd kroner og personlig tjenesteyting er minst med en omsetning på 2,8 mrd kroner i 2013.

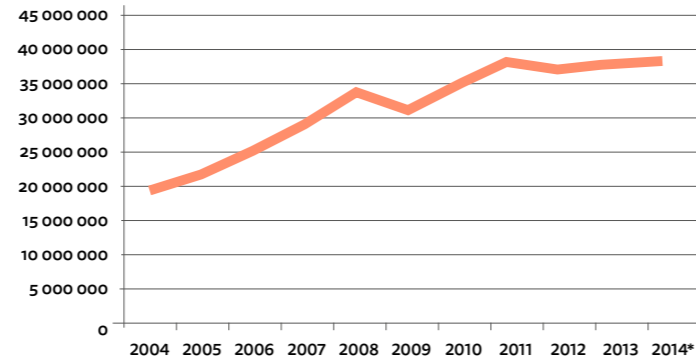
22

VEKST PER SEKTOR I NORDLAND OG NORGE 2012 TIL 2013.

Figuren viser vekst i omsetning per sektor i Nordland i 2012 og 2013. Fremgangen i nordlandsøkonomien er langt svakere i 2013 enn i 2012. Veksten i 2013 ventes å bli 2%. I samme periode er det ventet en moderat nedgang i sysselsettingen, en indikasjon på at effektiviseringsfokus i næringslivet fortsetter.

21

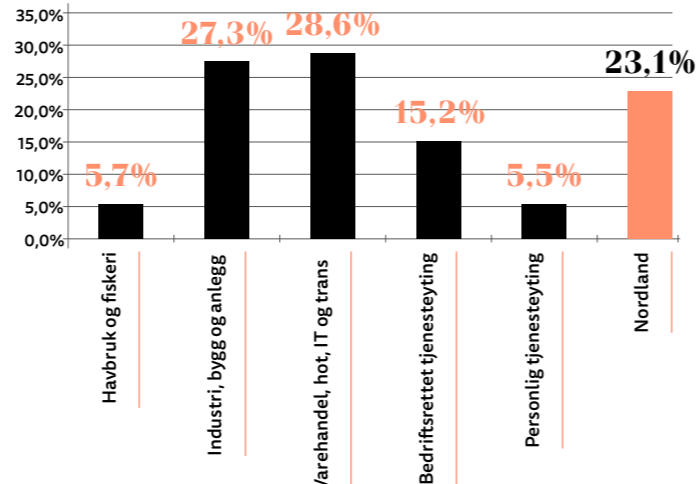

Underavdelinger i Nordland

OMSETNING I UNDERAVDELINGER I NORDLAND.

I tillegg til aktiviteten i selskaper med adresse i Nordland er det mange filialer eller underavdelinger i Nordland. I alt er det 1450 underavdelinger i Nordland eid av selskaper med hovedkontor utenfor Nordland. Estimert omsetning i filialer i Nordland utgjør 37,6 mrd kroner i 2013. Filialene utgjør 23% av total omsetning i Nordland. I sum er omsetningen i underavdelinger og selskaper med hovedkontor i Nordland 163 mrd kroner. Ikke uventet er det størst innslag av underavdelinger innen industri (metaller, kraft og verksted med 16,4 mrd kroner), varehandel og transport (15,6 mrd kroner), tjenesteyting mot bedrifter, it og finansieringstjenester (5,1 mrd kroner), havbruk og fiskeri (810 millioner kroner) og personlig tjenesteyting med 165 millioner kroner. Filialer av større selskaper har en stor betydning for Nordlandssamfunnet som verdi- og jobbskaper. Det er verdt å merke seg at filialer innen havbruk utgjør en liten andel av sektoren. Tilstedeværelsen av nasjonalt konkurransedyktige aktører lokalisert i Nordland er forklaringen. Underavdelinger spiller en svært stor rolle i industri og varehandel /hotell, der nesten 4 av 10 omsetningskroner i sektoren genereres i underavdelinger lokalisert i Nordland.

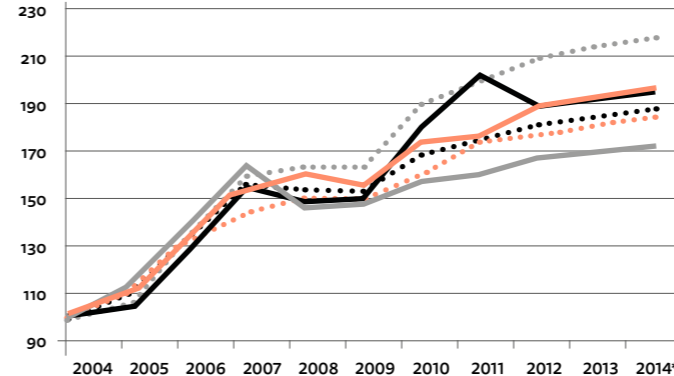
23

SEKTORVIS ANDEL AV OMSETNING GENERERT I UNDERAVDELINGER I NORDLAND.

Figuren viser andel av omsetningen i sektoren som skapes av underavdelinger eller filialer i Nordland. Figuren er en indikator på graden av filialisering, målt i andel av økonomien som skjer i regi av underavdelinger av selskaper med adresse utenfor Nordland. Grafen er ikke en indikator på eierskap eller makt. Størst andel av omsetningen i en sektor skapt i underavdelinger finner vi i varehandelen, metallindustri og bygg og anlegg. Her skapes mer enn hver fjerde omsetningskrone i underavdelinger. Totalt genereres 23% av omsetningen i underavdelinger i Nordland.

24

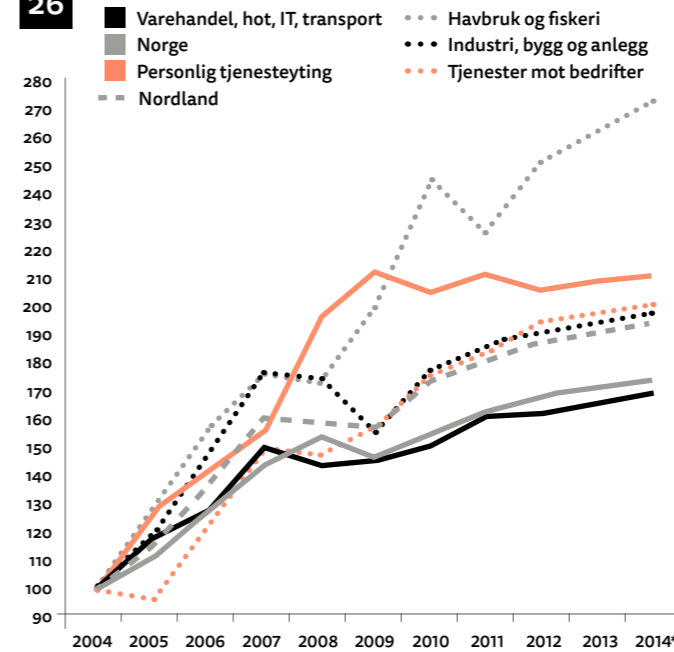
Ofoten, Salten, Helgeland, Lofoten, Nordland, Vesterålen

VEKST I OMSETNING PER REGION I NORDLAND

Indeks der 2004=100.

Figuren viser vekst i omsetning per region i Nordland. Sterkest relativ vekst fra 2004 har Lofoten fulgt av Helgeland og Ofoten. Salten har lavest vekst fra 2004.

26

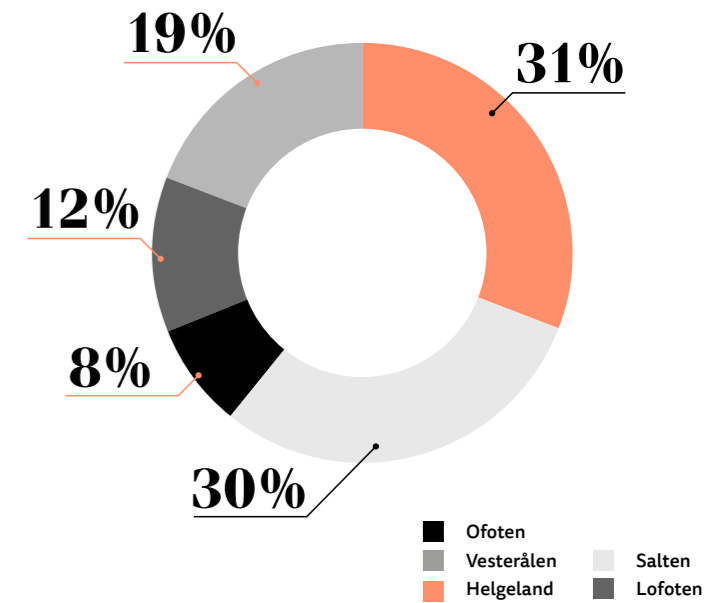

UTVIKLING I BEDRIFTENES DRIFTSINNTEKTER PER SEKTOR FRA 2004 TIL 2014.

Indeks der driftsinntekter i 2003 = 100.

Figuren viser relativ vekst i omsetning fra 2004 i form av en indeks der omsetning i 2004 = 100. Omsetningen i Norge når i 2013 en indeksverdi på 170 sammenlignet med 185 for Nordland. Veksttakten har vært tilnærmet lik i Nordland og Norge etter 2009. Nordlands sterkest voksende næring etter 2009 er havbruk og fiskeri med en indeksverdi på 274, noe som tilsier at omsetningen er økt formidabelt 2,74 ganger siden 2004. Uten havbrukssektoren ville Nordland hatt lavere økonomisk vekst enn Fastlands-Norge etter 2009. Veksten og fallet i solcelleindustrien og selskaper som er flyttet fra Nordland er tatt ut av figurgrunnlaget for å få frem den reelle situasjon ved starten av 2014.

25

NORDLANDSREGIONENES ANDEL AV OMSETNINGEN I 2013 I %.

Målt i omsetning er Helgeland og Salten om lag like store med henholdsvis 31 og 30% av omsetningen. Nordre del av Nordland utgjør til sammen 39%. Den minste regionen er Ofoten med 8% av omsetningen i Nordland.

STORE ENDRINGER

Det skjer store endringer i Nordlands næringsliv. Lokomotivet Nordlandsbanken ASA er blitt en del av DNB-konsernet og Hurtigruten ASA har flyttet hovedkontoret til Tromsø. Widerøe ASA ble solgt til en gruppering med Torghatten Trafikkselskap ASA i spissen, og lokalt eierskap i Salten Kraftselskap forsterkes.

I leverandørindustrien rettet mot petroleumsnæringen øker leveransene betydelig, og Wasco Ltd sitt anlegg i Mo i Rana for produksjon av rør til Polarled nærmer seg prøvedrift.

Havbruksnæringen er for tiden den eneste største næringen som har vind i seilene i Nordland. Nordlands utvikling kan ikke avhenge ensidig av kun én næring. Det er derfor viktig å ta et tak for å skape nye virksomheter innen industri og petroleum i Nordland.

Høsten 2014 åpner det nye kulturhuset Stormen i Bodø og et nytt stort hotell og konferansesenter. Prosjektene ventes å skape sterk vekst i bruken av Bodø i forbindelse med større kurs og konferanser.

HAVBRUK OG TJENESTEPRODUKSJON HAR BEST LØNNSOMHET

Nordlandsbedriftene er igjen mer lønnsomme enn gjennomsnittet av bedriftene i Fastlands-Norge. I 2013 oppnådde bedriftene i Nordland en driftsmargin på 7 % sammenlignet med 6,5 % på nasjonalt nivå. 2013 ga en moderat vekst i marginene for majoriteten av bedriftene i Nordland. Bedriftenes samlede driftsresultat ble i 2013 8,7 mrd kroner, vel 1 mrd kroner mer enn i 2012. Veksten i marginene er sterkest i lakseeksporten. Kraftsektoren opplevde en reduksjon i marginene og når det i tillegg ble gjennomført store nedskrivninger av verdier resulterte dette i betydelig lavere marginer for denne sektoren.

Forventningene for 2014 tilsier en gjennomsnittlig driftsmargin for Nordlandsbedriftene på 7,4 %. De viktigste drivkreftene er økende laksepriser og bedre eksportpriser for metaller. For første gang på mer enn 10 år er valutakursen i favør av eksportørene.

Nordlandsbedriftenes driftsmargin er inne i en periode med sterkere utvikling enn hva vi ser i den nasjonale økonomien. Lønnsomhet av driften bestemmes av hvor effektivt produksjonen gjennomføres i forhold til oppnådde markedspriser.

DRIVKREFTENE

For fiskeri og havbrukssektoren bidrar betydelig vekst i eksportprisene på laks til en god vekst i lønnsomhet. Lønnsomheten har forbedret seg gjennom hele 2013. Utviklingen med forbedring av lønnsomheten forventes å fortsette i 2014. Havbruksnæringen er dermed Nordlands mest lønnsomme næring og vil være klart best også i 2014.

Industribedriftene som er orientert mot hjemmemarkedet setter nå inn ressurser for å møte presset lønnsomhet. Mange av aktørene har gjort omfattende moderniseringer av produksjonsanleggene. Sterk konkurranse har presset bedriftene til å levere høyere kvalitet til samme pris som for standard varer. I næringsmiddelindustrien er utviklingen stabile til økende marginer. Investeringer i effektivisering har økt lønnsomheten spesielt i produksjon av næringsmidler fra fisk. I verkstedindustrien har en større andel av bedriftene klart å skaffe seg oppdrag med høyere krav til teknologisk gjennomførings-

evne, noe som har gitt svakt økende marginer. I 2014 er det forventet et moderat fall i lønnsomheten for hjemmemarkedsindustrien generelt, men en svakt økende margin i næringsmiddelindustrien, verkstedindustrien og hos utstyrsleverandørene til havbrukssektoren.

I eksportindustrien er det et klart skille mellom fiske- og metalleksportørene. Oppdrettsnæringen har god vekst i marginene, mens marginene for pelagisk og hvitfisk er uendret til marginalt fallende. I metallindustrien er lønnsomheten stabil som følge av at volumene er opprettholdt, samt at råvareprisene og valuta i stor grad er sikret. Svakere norsk krone gjør at eksportørene forventer bedring i marginene i 2014.

Den store bygg- og anleggsbransjen i Nordland hadde totalt sett en forsiktig vekst i marginene i 2013. Økt andel leveranser av materialer og økt bruk av utenlandsk arbeidskraft har gitt positiv margineffekt for mange av bedriftene. Sektoren har fortsatt god aktivitet og marginene vil holde seg stabile i 2014.

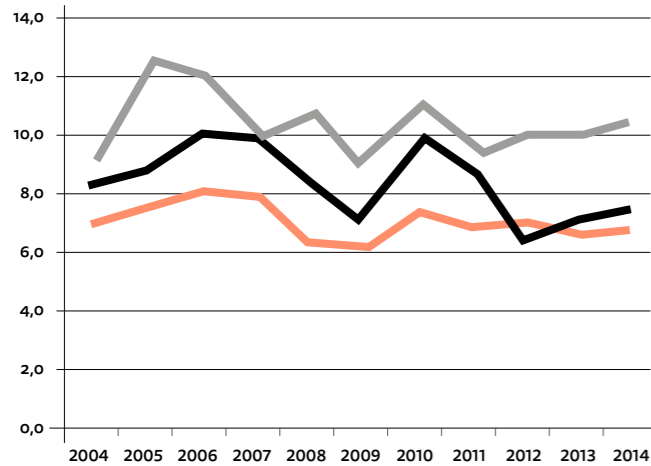
Nordland har en stor varehandel. Usikkerhet rundt rente, økonomi og boligpriser har økt konkurransen og marginene er derfor svakt ned i 2013. Økende lønnsutgifter virker også margindempende. Konsekvensen av økt konkurranse er prisnedgang for å opprettholde volumer. Unntaket er handel med dagligvarer og klær der marginene i 2013 har økt moderat. For 2014 ventes det totalt sett stabile marginer for varehandelen. Innenfor veitransport faller marginene i 2013 som følge av konkurranse fra østeuropeiske transportører. Utviklingen ventes å gi ytterligere marginfall i 2014.

Bedriftene som produserer tjenester rettet mot bedrifter har en moderat økning i lønnsomheten i 2013. Bedriftene har klart å kompensere økte lønnskostnader gjennom effektiviseringer og i noen bransjer prisjusteringer. I 2014 ventes en svak forbedring av lønnsomheten. Tjenesteyterne rettet mot private har økende volumer i 2013. Det bidrar til lavere enhetskostnader og bedring i marginene. Det er ventet en forsiktig bedring av lønnsomheten i 2014.

POTENSIAL FOR MER INDUSTRI

Nordland har et betydelig utnyttet potensial for ny kraftkrevende prosessindustri. Mange utbygginger av småkraftverk og energiøkonomisering i prosessindustrien gjør at det er rom for større nye industribedrifter. Nordland er helt avhengig av at utenlandske investorer ser muligheter i eksisterende og ny prosessindustri. Gode rammebetingelser og langsiktige kraftavtaler er nødvendige virkemidler i kampen om å tiltrekke seg utenlandsinvesteringer.

27

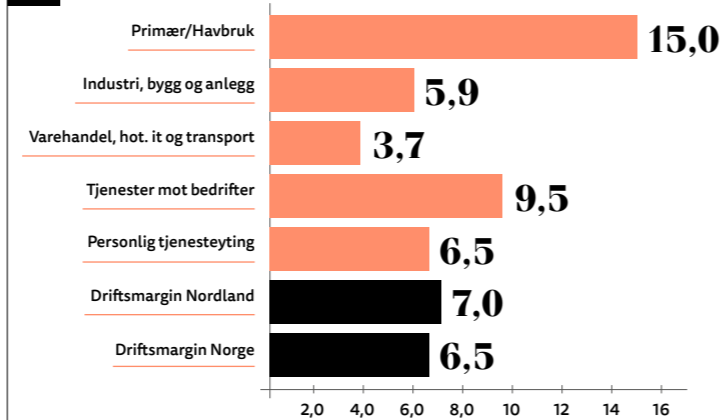
Driftsmargin: Driftsresultat i % av omsetning i Nordland.

DRIFTSMARGIN UTVIKLING NORDLAND OG NORGE

Bedriftene i Nordland har med unntak av 2012, vært mer lønnsom enn landsgjennomsnittet. En svært effektiv industri, konkurransedyktig bygg- og anleggssektor og verdens fremste havbruksbedrifter er mye av forklaringen. En viktig årsak til at industrien er blitt så effektiv er hard internasjonal konkurranse. Et sterkt kostnads- og effektivitetsfokus har ført til svært høy produktivitet. Selv med gode resultater, er bedriftene følsomme for rammebetingelser og konjunkturer.

Underavdelinger eller filialer i Nordland har et driftsresultat på 3,7 mrd kroner i 2013. Til sammen skaper bedriftene med postadresse Nordland og underavdelinger i Nordland et driftsresultat på 12,4 mrd kroner. Resultatgraden i underavdelingene i Nordland er 9,9 %. Lønnsomheten i underavdelingene i Nordland er betydelig høyere enn gjennomsnittet i Nordland og Norge. De høye driftsmarginene som underavdelingene i Nordland har, gjør disse bedriftene svært attraktive. Hele 60 % av driftsresultatet i underavdelingene skapes i prosessindustri.

28

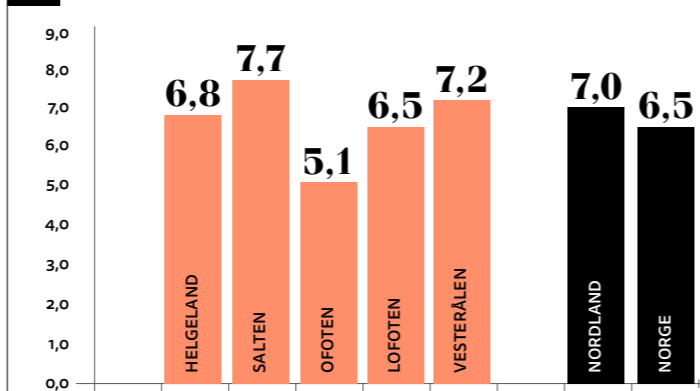

DRIFTSMARGIN PER HOVEDSEKTOR I NORDLAND

(Driftsresultat i % av omsetning).

Havbruk og fiskerisektoren genererer 1,9 mrd kroner (15 %) i driftsresultat. Laks fra Nordland vinner nye markeder over hele verden. Næringen er svært viktig for samfunnsutviklingen i Nordland. Industri, bygg- og anleggsnæringen skaper 3,6 mrd kroner (5,9 %) i driftsresultat. Lavere kraftpriser og svake markeder i Europa har redusert driftsmarginen de to siste årene i den store industrisektoren. Varehandel, hotell it og transport har en driftsmargin på 1,4 mrd (3,7 %), om lag på samme nivå som i 2012. Bedriftsrettede tjenesteprodusenter har et driftsresultat på 2,7 mrd kroner (9,5 %) i 2013. Sektorens driftsresultat er den største i Nordland målt i kroner. Over tid har tjenestesektoren gitt den i gjennomsnitt høyeste driftsmarginen i Nordland.

29

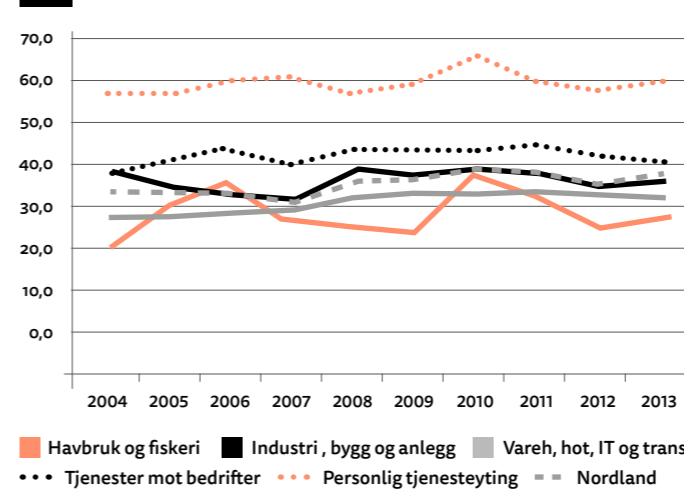

DRIFTSMARGIN PER REGION

(Driftsresultat i % av omsetning)

Salten-regionen har den høyeste driftsmarginen i 2013 fulgt av Vesterålen og Helgeland. Ofoten har den laveste driftsmarginen. Ofoten trekkes ned av svake resultater hos kraftprodusentene i regionen og utfordringer i flere av industribedriftene. Regionene med størst innslag av havbruksnæringen har alle høyere driftsmarginer i snitt enn regioner med mindre innslag av denne næringen.

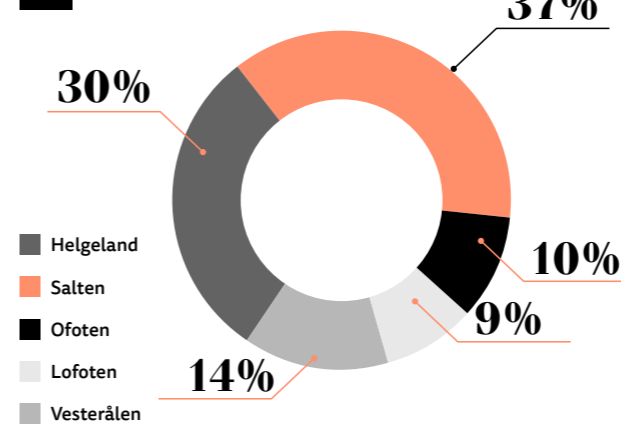
30

VERDISKAPING PER OMSATT 100 KRONER ETTER SEKTOR NORDLAND.

Grafen viser verdiskaping i % av omsetning per sektor. Det kan være stor forskjell mellom verdiskaping per omsatt krone og verdiskaping per ansatt. I sum er verdiskapingen i bedrifter og underavdelinger 44 mrd kroner i 2013. Verdiskapingen er i gjennomsnitt 36,5 kroner per omsatt hundrekroner. Verdiskaping måles her i tråd med SSBs anbefaling som driftsresultat pluss lønn. Gjennomsnittlig verdiskaping for bedrifter i Fastlands-Norge er 26,7 kroner per omsatt 100 kroner. Verdiskapingen i Nordland ligger langt over gjennomsnittet nasjonalt. Det er stor forskjell i verdiskapingen per omsatt krone mellom sektorer. Høyest verdiskaping i forhold til omsetning har tjenesteyting (42 kroner per 100 kroner omsatt) mot private og tjenester mot bedrifter med 60 kroner per 100 kroner omsatt. Dette forklares med at lønn er den vesentlige driftskostnaden. Industri, bygg og anleggs-sektoren har en verdiskaping på 35 %, mens varehandel, hotell og transport har en verdiskaping på 31,8 %. Lavest verdiskaping per omsatt hundre kroner finner vi innenfor havbruk og fiskeri, men som likevel har den høyeste verdiskapingen per ansatt.

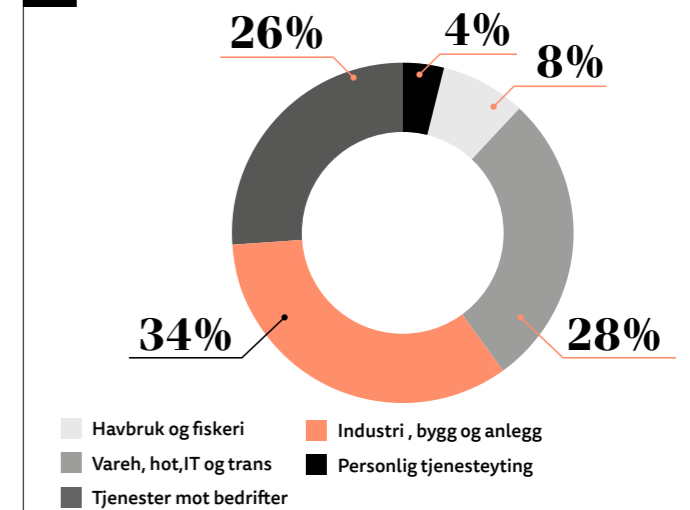
32

FORDELING AV VERDISKAPING MELLOM REGIONENE I NORDLAND.

Det største bidraget til verdiskapingen har Salten med 37 % eller 16 mrd kroner. En stor tjenestesektor og mange ansatte i industri, kraftproduksjon og bygg og anlegg bidrar til en høy verdiskaping i Salten. Helgeland bidrar med 30 % eller 13 mrd kroner. I alt bidrar den nordre delen av Nordland med 33 % av verdiskapingen eller 14,7 mrd kroner. Verdiskapingen henger sammen med aktivitetsnivået i bedriftene og utviklingen i bedriftenes kostnader. Verdiskapingen øker fra 35 til 36 kroner per omsatt 100 kroner i 2013.

31

ANDEL AV VERDISKAPINGEN I NORDLAND PER HOVEDBRANSJE.

Industri, bygg og anlegg og kraftproduksjon bidrar med 34 % av verdiskapingen i Nordland. Det nest største bidraget kommer fra varehandel, transport og it med 28 % og tjenestesektoren som bidrar med 26 %. Personlig tjenesteyting, havbruk og fiskeri har henholdsvis 2 % og 8 % av verdiskapingen i Nordland. En svært stor del av verdiskapingen er lønn til bedriftenes ansatte.

33

Tall i tusen kroner.

GJENNOMSNTTLIG VERDISKAPING PER ANSATT OG SEKTOR NORDLAND.

Figuren viser gjennomsnittlig verdiskaping per ansatt i 1000 kroner for den enkelte hovedsektor i Nordland. Det er høyest verdiskaping per ansatt i havbruk og fiskeri med nesten 1,2 millioner kroner per ansatt. Også industri, kraftproduksjon, bygg og anlegg har høy verdiskaping per ansatt med nesten 1,1 millioner kroner per ansatt og år. I varehandel og restaurant er verdiskapingen 828 000 kroner per ansatt. I tjenesteproduksjon til bedrifter skaper hver ansatt 963 000 kroner. Tjenesteyting mot bedrifter er en arbeidsintensiv sektor og lønn utgjør en større del av verdiskapingen enn i industri og fiskeri/havbruk. I tjenesteyting mot private er gjennomsnittlig verdiskaping 414 000 kroner per ansatt. En viktig del av forklaringen er at det er større innslag av deltidsansatte og mange små bedrifter i denne sektoren.

BEDRIFTENES EGENKAPITAL ER STYRKET

~
Sterk egenkapital tross uro

Bedriftenes finansielle fundament er viktig for evnen til å finansiere vekst, investeringer og langsiktig overlevelse. Egenkapitalandelen i Nordland er i gjennomsnitt 33 %, sammenlignet med 40,7 % for Fastlands-Norge totalt. Forskjellen mellom egenkapitalnivået i Nordland og Norge er redusert til 7,7 %. Bedriftenes egenkapital var på 56,7 mrd kroner i 2013. Bedriftenes lånegjeld utgjør 125,4 mrd kroner. Bedriftene har økt sin lånefinansiering med 8,7 mrd kroner i løpet av 2013. Nordlands viktigste regionalt styrte kapitalbaser er å finne hos kraftprodusentene, i transportselskapene og i havbruks- og fiskeriselskapene.

Nordland har store investeringsmuligheter innenfor kraftproduksjon, prosessindustri, havbruk, fiskeri, reiseliv og petroleumsnæ-

ringen. Et konkret eksempel er kraftselskapene i Nordland. Selskapene står foran store investeringer i årene fremover, både til utbedring av gamle anlegg og nye utbyggingsprosjekter. Disse investeringene krever at selskapene har kapital.

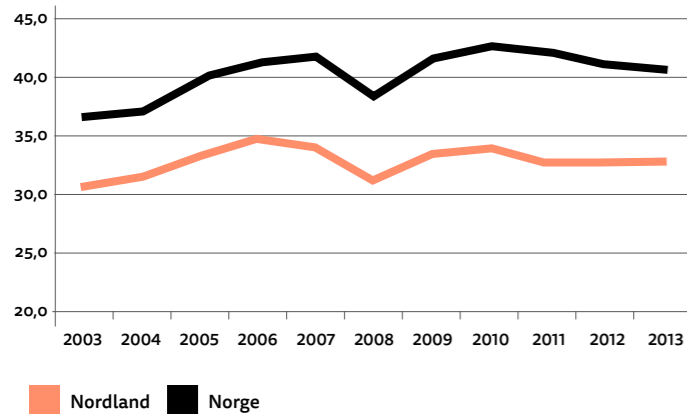
Det stilles strengere krav om egenkapital, noe som gjør at eierne står overfor utfordringer når skal investere i økt produksjonskapasitet. Hver for seg vil de mangle kapital til å realisere de store mulighetene. Det kan bli utfordrende for kraftsektoren å få de nødvendige gjennomslag for konsolidering av selskapenes kapital. Like utfordrende blir det å overtale eierne til å redusere eller avstå fra utbytte.

Det vil uansett være nødvendig å bygge opp

selskapenes egenkapital til det nivå som kreves i forhold til nyinvesteringer. Krav i forhold til offentlig eierskap gjør at det ofte er vanskeligere for kraftbransjen å bygge nødvendig kapital for fremtidens investeringer i selve arvesølvet i Nordland. Nordland har kraftressurser som kan settes inn i kraftkrevende prosessindustri med høy verdiskaping. Nordland bør ønske utenlandske investorer velkommen som investorer i ny prosessindustri i landsdelen. Det er et faktum at få norske og nordnorske selskap har kapital eller ønsker å etablere ny energiintensiv industri i Nordland, og da er det positivt om utenlandske investorer kan muliggjøre ny industri.

34

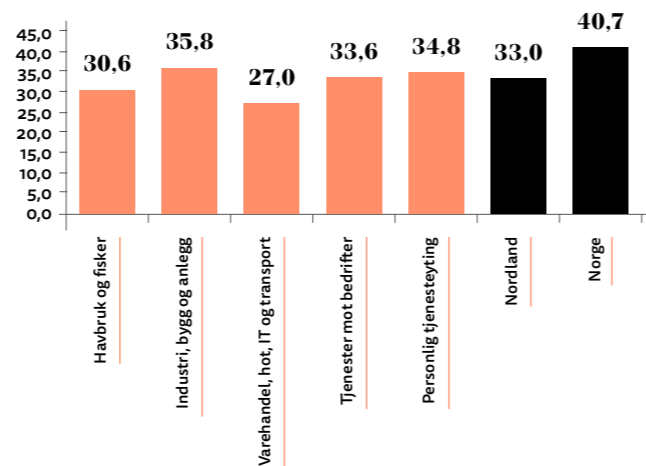

UTVIKLING I EGENKAPITALANDEL NORDLAND OG NORGE.

Egenkapital i % av total kapital.

Egenkapitalandelen i Nordland og Norge i % av total kapitalen. Forskjellen i egenkapitalnivå mellom Nordland og Norge har gått ned siden 2011. Det betyr at Nordlandsbedriftene har moderat bedre vekst i egenkapital enn hva Fastlands-Norge totalt sett har oppnådd de siste tre årene. Egenkapitalandelen nasjonalt er 40,7 %, mens den i Nordland er 33,0 %. Forskjellen har ikke vært mindre siden 2008. Nordland er fortsatt avhengig av eksterne kapitalkilder når investeringer i ny industri gjennomføres.

35

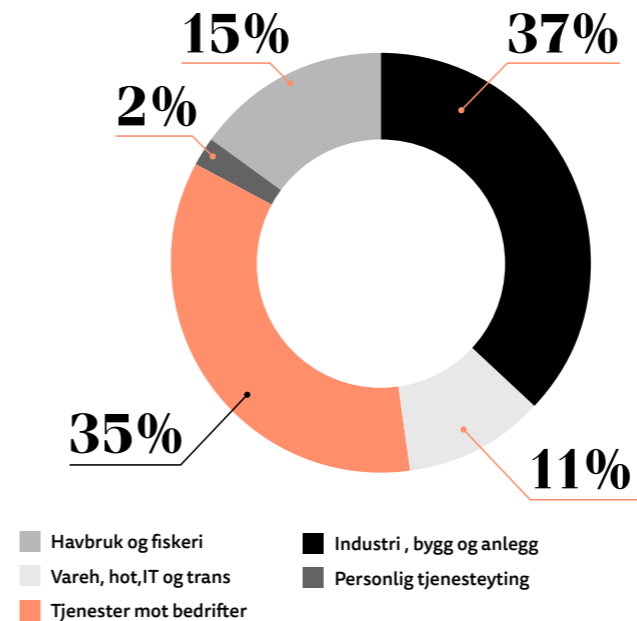

EGENKAPITALANDEL PER HOVEDSEKTOR I NORDLAND

Egenkapital i % av total kapital.

Industri, kraftproduksjon og bygg og anlegg har den høyeste egenkapitalandelen i Nordland med 35,8 %. Lavest egenkapitalandel finner vi i varehandel, reiseliv, og transport med 27 %. Egenkapitalandelen i Nordland reflekterer at vi har mange selskaper som er eid av større konsern hvor det ikke er ønskelig å binde opp større egenkapital enn nødvendig for normal virksomhet. I sum indikerer egenkapitalandelen at det ikke er bedriftenes egenkapital som begrenser investeringer, men usikkerhet relatert til om investeringer vil være lønnsomme.

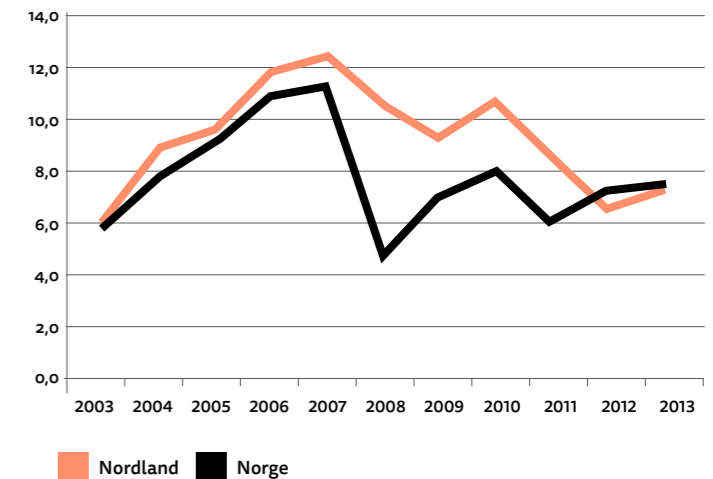
36

SEKTORENE RELATIVE ANDEL AV EGENKAPITAL

Industri, bygg og anlegg samt kraft utgjør i alt 37 % (22,8 mrd kroner) av egenkapitalen i Nordland. Prosessindustrien preges av internasjonalt eierskap, mens egenkapitalen i bygg og anlegg og kraftproduksjon i stor grad eies av interessenter i Nordland. Egenkapitalen i varehandel, restaurant, hotell og transport utgjør 11 % (7 mrd kroner) av sum egenkapital. I reiseliv og varehandel er en stor del av kapitalen eid av interessenter utenfor regionen. Transportbransjens egenkapital er i stor grad styrt av lokale interessenter, og nå i større grad enn tidligere siden Widerøe ASA ble kjøpt opp av Torghatten ASA med flere. Havbruksbransjen har på få år ført til at havbruk og fiskeri har en egenkapital som utgjør 15 % (9,2 mrd kroner) av egenkapitalen i Nordland. Selv om mange selskaper er kjøpt opp de siste årene, er fortsatt majoriteten av denne egenkapitalen eid av interessenter i regionen. Tjenesteyterne rettet mot næringslivet utgjør 35 % (21,6 mrd kroner). En stor del av egenkapitalen er investert i eiendom, produksjonsutstyr og ansattes kompetanse. Egenkapitalen i tjenesteproduksjon rettet mot private utgjør 2 % (940 mill kroner) av egenkapitalen i Nordland. En svært stor del av kapitalbasen er knyttet til eiere i regionen.

37

AVKASTNING PÅ INVESTERT KAPITAL

Eierne forventer avkastning på sin kapital. En mye brukt indikator er total kapitalavkastningen, beregnet som summen av ordinære driftsresultat og finanskostnader dividert på total kapitalen. Det er nå marginalt lavere avkastning på investert kapital i Nordland. Lavere overskudd i kraftproduksjon og det faktum at en stadig større andel av de mest lønnsomme selskapene er del av konserner utenfor Nordland, er noe av forklaringen. Avkastningen i Nordland er i 2013 7,2 % sammenlignet med 7,5 % i gjennomsnitt for Fastlands-Norge.

DRØMMEFLYET

Drømmeflyet er navnet på en årlig begivenhet arrangert av frivillige ansatte i Widerøe. Siden 2008 har de arrangert opplevelser for kreftsyke barn. Turen gikk i 2013 til Kongeparken i Stavanger. Dette er også en pengeinnsamling hvor hensikten er å kunne bidra med noe positivt også til de barna som ikke kan reise på tur med Drømmeflyet, hvor overskuddet uavkortet går til Barnekreftforeningen.

Foto: Kaja Baardsen

UTSIKTER FOR 2014

Prognosene for Nordlandsbedriftene ser slik ut:

~ HJEMMEMARKEDSINDUSTRIEN ~

Utsiktene for hjemmemarkedsindustrien tilsier en moderat vekst på 2 % i 2014. Aktiviteten i byggevarehandelen påvirkes av sterkere konkurranse, mindre renovringer av bygg samt færre nybygg. Myndighetenes krav til egenkapital til låneopptak er en medvirkende faktor. Innenfor næringsmiddelindustrien er sjømatmarkedet i vekst også i 2014.

~ EKSPORTINDUSTRIEN ~

Eksporthandelen viser muskler i et vanskelig marked. 2014 forventes å bli et godt år for eksportindustrien i Nordland, med en estimert vekst på 5 %. Selv om metallindustrien i Europa sliter har næringen i Nordland en stabil ordreinngang og aktivitet.

Utsiktene for fiskeeksporten er også gode for det kommende året. Et konservativt anslag tilsier 8 % vekst i verdien av eksportert fisk fra Nordland i 2014. Begrenset volumvekst i 2014 gir forventninger om fortsatt høye laksepriser i 2014. Kvote for hvitfisk blir rekordhøye i 2014. I pelagisk sektor er aktiviteten svært lav og bare et fåtall anlegg har aktivitet. Utsiktene for 2014 tilsier økende tilgang på makrell, og fortsatt meget lave sildekvoter. Aldri har eksporten av fisk vært større fra Nordland enn i 2013, med 8,5 mrd kroner.

~ VAREHANDEL, REISELIV OG TRANSPORT ~

Varehandelen forventer en svak vekst i året som kommer. Veksten ventes å bli om lag 2,5 % i 2014 som følge av innstramninger hos konsumentene. Dagligvarehandelen i byene sliter med å opprettholde de store volumene som følge av overetablering av butikker. Faghandelen kommer også i 2014 til å merke økt konkurranse fra e-handel.

~ TJENESTEYTING TIL NÆRINGSLIVET ~

Tjenesteyterne venter en moderat vekst i det nye året. Forventet vekst for 2014 er 1,5 %. Økt etterspørsel fra petroleumssektoren kompenserer for nedadgående leveranser til øvrig landindustri. Det er spesielt tilbydere av tekniske konsulenttjenester som oppnår høyest vekst. Markedet for bemanningstjenester vokser både innenfor byggevirksomhet, industri, lager, logistikk og kundesentre.

~ TJENESTER TIL HUSHOLDNINGENE ~

Ordreinngang og markedsutsiktene for bedrifter som driver husholdningsrettet tjenesteyting tilsier at det blir en svak vekst i 2014. Veksten forventes ikke å bli mer enn om lag 1 %. Bankene forventer nullvekst eller lav vekst i forhold til utlån, strengere krav i forhold til egenkapital er en brems for utviklingen.

~ BYGG OG ANLEGG ~

Utsiktene for bygg og anlegg er høy aktivitet drevet av at flere større prosjekter er i avslutningsfasen. Aktiviteten ventes å holde seg høy til utpå våren 2014. Usikkerheten er større for andre halvdel av 2014 fordi færre bolig- og næringsbygg kommer ut i markedet. Byggeaktiviteten i Nordland vil, selv med en viss reduksjon, være betydelig i 2014.

STYRINGSGRUPPEN

INNOVASJON NORGE

TLF: 75 54 20 00
WEB: innovasjon norge.no

NAV NORDLAND

TLF: 55 55 33 33
WEB: nav.no

NORDLAND FYLKESKOMMUNE

TLF: 75 65 00 00
WEB: nfk.no

NHO NORDLAND

TLF: 75 40 25 00
WEB: nho.no

KUNNSKAPSPARKEN BODØ AS

TLF: 951 84 190
WEB: kpb.no

DNB ASA

TLF: 03 000
WEB: dnb.no

INDEKS NORDLAND 2014

Indeks Nordland er et partnerskap mellom
Nordland Fylkeskommune
DNB
Innovasjon Norge - Nordland
NHO Nordland
Kunnskapsparken Bodø AS
NAV Nordland

Indeks Nordland 2014
kan du lese og laste ned på:
www.indeksnordland.no

Har du spørsmål om Indeks Nordland
kontakt Kunnskapsparken Bodø AS
på epost: ep@kpb.no

FORFATTER:

Erlend Bullvåg, Handelshøgskolen i Bodø

PROSJEKTLEDELSE:

Kunnskapsparken Bodø AS

TAKK TIL:

Nordland Fylkeskommune
DNB
Innovasjon Norge - Nordland
Næringslivets Hovedorganisasjon Nordland
NAV Nordland
og Kunnskapsparken Bodø AS for finansiell støtte.

DESIGN:

mpDesign AS

TRYKK:

Forretningstrykk AS

FOTO FORSIDE:

Arctic Race of Norway 2013 - Philipp Hympehdahl

ISBN 978-82-8151-028-6

indeksnordland.no
